

Marcos papel tepyaca Jesucristo po'ó

Juan el Bautista tjevele Jesucristo po'ó.

(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)

1 ¹Po quina papel ca mpac Jesucristo po'ó, jupj ne Dios Jatjam. Papel niná ca mveles tsjan niná pajal 'üsüs tepyala jupj la tjiji mpes.

²Püna Isaías la p'a jis lal tjevele Dios tjevelá. Profétatsja* jupj püná. Jupj papel tepyaca Dios tjevelá Jatjam lal. Ninana tepyacá:

“Napj yom pjaní jas majam ca.

Jupj ca mim napj mpes.

Jupj mveles ca napj mpes.

Jupj mwalá way ca mim jipj lal.

P'a jawas jipj ca mim.

Yom niná ca mveles gente jilal.

Mpes yupj ca jisas nsem jipj jay yupj nt'a.

³Yom niná wa cjuwá nt'a ca mim jupj. Pajal ca quelel mveles gente jilal napj mpes. Mpes yümücj ca mveles:

‘Qjuis Jepa Püné ca ncuwim.

Nujola t'as ca nin la müjí quinam jupj jos jin.

Malala nujola nun jümücj la lu'ulú jinwá.

Po ma malala nujola t'as quinam.

'Üsüs nujola t'as, qjuis Jepa Püné jos jinwá’,

nin ca mveles jupj.”

Dios tjevele jupj ca nin mveles; Isaías tepyaca Dios tjevelá. ⁴Mpes p'a jawas yom ne'aj tjac' wa cjuwá nt'a. Juan el Bautista lotsja jupj. Gente jis walap'a'a tjevele más 'ücj 'aplijila nsem yupj, malala nyuca

la tjajay mpes. Más 'ücj ca Dios jos jin la mijicj quinam. Juan tjevele jupj ca 'üsüma jis mpa'tas, mpes bautizar* jis mpalas ca. Tjevele ca sin müjünsüs niswá. Mpes pjü ca jus nlayecj yupj quelel 'üsüs la mijicj quinam, Dios jos jinwá. Nin mpes Dios ca perdonar lis mijis malala nyuca la tjajay. Nin tjevele Juan yupj jis lal.

⁵Pülücj way tjiquil jupj nt'a. Judea mpe tjiquil wa, ne'aj judiopan* pjaní pjaní patja nt'a. Jerusalén mpe tjiquil wa, ne'aj pülücj patja judiopan. Yupj tjiquil, tjowelepj jupj lal malala nyuca la tjajay. Niná tjowelepj na, Juan bautizar* lis tjiji 'üsü mo'ó. Jordán ló 'üsü ne'aj.

⁶Juan jas quip camello* ts'üilin waytsja jupj. Col tsyú'patsja pjoloc' mpes. Ts'elel lyájatsja jupj. Ts'as joc' 'alape píjisa watsja. Lovin nin tüpü'ü. ⁷Gente jilal tjevele: “P'a jawas p'a wa ncuwim. Más püné jupj napj lal. Napj pajal tsjicj jupj lal. Po 'üsüs napj lal tsji' lejay jupj mpes. Napj jupj caite syoc la p'in 'ücj napj lal. ⁸Napj bautizar* la nusejay 'üsü mpes la p'in. Yom p'a wa niná más 'üsüs ca la mijis. Jupj ca nu ma'ayas Dios Cjües.”

Juan el Bautista bautizar la tjiji Jesús.

(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹P'a jawas Jesús Nazaret mpe tjac' jupj, Galilea se jütütj mpe. Juan el Bautista nt'a tjemey. Juan el Bautista bautizar* la tjiji Jesús 'üsü püné mo'ó, niná 'üsü Jordán ló. ¹⁰Jesús 'üsü mpe jas tjijyünsa na, jupj tjinyuca tsjun po'ó tsjicj way la tücüeme, jun cjol tepyala. Nepé palá tjac' Dios Cjües. Sipipj jinwá justa tjac' jupj Jesús nt'a. Niná tjinyuca Jesús. ¹¹Tsjun po'o nepé vele pjactsja wa: “Jipj napj Natjam. Quelel la 'ejay pajal napj. Pajal 'ücj najas jipj lal.”

Diablo jostsja Jesús malala nyuca la mijis. Ma la tjiji.

(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹²Dios Cjües jas tjejyama Jesús campa way 'in, wa cjuwá nt'a. Mpes tjemey jupj. ¹³Ts'ac' cuarenta tüpü'ü ne'aj. Animal pülücj lyawuñtsja la p'in ne'aj. Ne'aj tjac' Satanás* Jesús nt'a. Malala tjevele Jesús lal. Jostsja ca Jesús malala nyuca la mijis. Ángel* witjacj tjiquil Jesús nt'a, cus tjap'acj jupj.

Jesús tjevele Dios tjevelá, pajal 'üsüs way niná.

(Mateo 4.12-17; Lucas 4.14-15)

¹⁴Jepa cawilta mo'o tje'lyonsa Juan el Bautista. Nin tepyala na, Galilea mo'o tjemey Jesús. Ne'aj pülücj jis walap'a'a tjevele Dios pajal

'üsüs la tjiji gente mpes. ¹⁵Jesús tjevele: “Quina ca nin mpalas, Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. Leñ way ca nin nsem. 'Aplijila t'as malala nyuca la tjüj. 'Üsüs la müjü quinam Dios jos jinwá. Mponé Dios tjevelá, jupj tjevele jupj pajal 'üsüs liji nun mpes.”

Jesús tjevele niyom yulupjana jilal: “Mas napj lal”.

(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

¹⁶Jesús 'üsü püné la nt'a tjemey jupj. Galilea ló 'üsü niná. Yom mát'eya yus tjinyuca. Pjaní Simón lotsja jupj. Ma'ajapj Andrés lotsja jupj. Jupj Simón tsüípetsja. Po quina ataraya püné la ts'itsja 'üsü mo'ó. Lovin cjul pje'á la coytsja yupj, lovin nin la tjajaytsja, tapatja. ¹⁷Jesús tjevele yupj jilal: “Ncapj ncoñcó nun. Napj ca nusin 'yüsa la mejay 'ücj la veles la p'a jilal Dios mpes. Nin mpes ca nepénowa cus ncoñcocj wa jupj.” Nin tjevele Jesús.

¹⁸Leñ way tüpüntüpj yupj jis ataraya, tjil Jesús lal.

¹⁹Jesús tsjicj way tjemey na, la p'a wa yus tjinyuca jupj. Pjaní Jacobo lotsja jupj. P'a wa Juan lotsja jupj. Jupj Jacobo tsüípetsja. Yupj Zebedeo jatjampan waytsja. Barco* wama tjátjatsja yupj jis papay lal, jupj jomezopan jis lal wa. Ataraya püné 'ücj la tjajaytsja yupj. ²⁰Jesús ma la tjinyuca. Jis lal tjevele ncul yupj, ca cus ncoñcocj. Mpes tjil jis papay tjá'asa mpe, jupj jomezopan mpe wa. Tjil Jesús lal.

Jesús más püné lapanenpan jilal.

(Lucas 4.31-37)

²¹Capernaum nt'a tjil yupj, pülücj patja nt'a. Sábado* na tjil judiopan* 'a si mulú nt'a. Jesús sin 'yüsa la s'jitsja yupj quinam. ²²Pajal nin yólatsja yupj Jesús tjevele mpes. Jesús Moisés* popel sin 'yüsa lajay jin tuluctsja. 'Ücj jis la jütütj jinwá tjevele jupj. ²³Yom tjá'asa ne'aj, wosis nt'a judiopan 'a si mulú nt'a. Lapanen jupj jos mo'o tüpü'ütsja. Yom niná yümücj tjevele Jesús lal:

²⁴—Jipj Jesús Nazaret mpe 'esepj. ¿Tsjan pjucj tjacuy cupj nt'a? ¿Ncu pjü malala qjuis la jay tjacuy jipj? Napj selé pjacj ne jipj. Dios juts'a'á way jipj. Pajal 'üsüs way jipj.

²⁵Jesús yümücj tjevele lapanen lal:

—iYájasa t'as! iJutja jupj jos mpe! —tjevele.

²⁶Yom pajal jun jyu'ya tepyala lapanen la tjiji. Lapanen yümücj la tipiya. Jupj jos mpe tjemey. ²⁷Pjü way po yólatsja 'üsüs tepyala mpes. Mpes yuwá tjowelepj yupj: “¿'Oyn ne nin vele jupj? Seyasa way

qjuisin 'yüsa liji Jesús. Jepa jinwá qjuisin 'yüsa la qjuisiji. Jyü'ta wa lapanenpan jilal, ne nin lajay jupj vele jin.” ²⁸Pjü jilal tjowelepj Jesús la tjiáj. Mpes Galilea mo'ó leñ way pjü tjejpjyacañ Jesús po'ó.

Jesús tji'yü'sa la tjiiji Simón pwisam.

(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

²⁹Judiopan* 'a si mulú nt'a, niná wo mpe tjemey quinam Jesús. Jacobo, Juan jilal tjemey jupj. Simón, Andrés jis wa nt'a tjil yupj. Wama tjil yupj. ³⁰Ne'aj Simón pwisam pú'ütsja, malala jostsja jupj. Po 'in si 'áwatsja jupj. Ne'aj patja tjowelepj Jesús lal malala jostsja niná. ³¹Jesús tjemey jupj nt'a. Mos ntjüi'le, jas tjiyünsa jupj. Mpes 'ücj já'asatsja jupj quinam. Si 'awa tji'yü'sa quinam. Leñ way niná ve jis tje'yaya, tjalá yupj.

Pülücj malala jisas jis tji'yü'sa lis tjiiji Jesús.

(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

³²Püste tepyala na, la p'a wa tjiquil, jis tucuman pjü way malala jisas Jesús nt'a. Nepénowa lapanenpan yupj jisas mo'o pátjatsja yupj. ³³Pjü way ne'aj p'in patja 'a jis tjiimyula wo jun vilicj nt'a. ³⁴Pülücj malala jisas jis tji'yü'sa lis tjiiji Jesús. Pje'á sin tjejyama lapanenpan pülücj. Mpes yupj tjil. Yupj salejeptsja pjacj ne jupj, Jesús. Mpes Jesús ma jis tje'yaya jis la veles.

Galilea mo'ó Jesús tjevele Dios tjevelá.

(Lucas 4.42-44)

³⁵Püstapj tsyülümú Jesús, ma tjejyawca na p'in. Jas nisa jupj. Tjemey jusapj, pjü leñ nt'a. Dios lal tjevele ne'aj. ³⁶Yacjaya Simón, jupj jomicapan jis lal la tapaltsja Jesús. ³⁷Jupj la nyüjüsün na, tjowelepj jupj lal:

—Pülücj la 'e pal jipj.

³⁸Jesús tjevele:

—La p'a nt'a 'alás, ne'aj p'in nepénowa patja nt'a. Napj ca mvelé wa yupj jis walap'a'á Dios tjevelá. Napj tjacuwis lo veles Dios tjevelá.

³⁹Pues jun ta'á tjemey Galilea mo'ó, Jesús. Wa witjacj judiopan* 'a si mulú nt'a tjemey lovin. Pjü jis walap'a'a tjevele Dios tjevelá. Nepénowa lapanenpan pátjatsja yupj jisas mo'ó. Mpes Jesús pje'á lis tecyoye tjil lapanenpan.

Yom pjoloc' tjamaja. Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj.

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

40 Yom pjaní tjac' Jesús nt'a. Malala jostsja pajal. Jupj jüp'üy tjamaja lovin, palá tinca jupj jüp'üy popé. Jesús nt'a tjac' na, tüic' jin tjiüjünsü jupj. La tjemyona:

—Jipj polel ni 'ü'sa lejay. Jipj jyas na ca nin nsem.

41 Jesús pajal jólatsja jupj mpes. Mpes pjwel la tepyacta, po la tje'yot'a yom malala jos. Tjevele:

—Najas. 'I tjiü'üsüs quinam.

42 Leñ way jüp'üy tji'yü'sa.

43 Tji'yü'sa na p'in, Jesús jas tjejyama jupj sacerdote* nt'a. Tülü way tjiyü'ta ma ca nin mveles nin tepyalá. Tjevele:

44 —Po ma mvelen la p'a lal quinam jipj 'i tjiü'ü'sa. Jutja sacerdote* nt'a. Jupj ca jis nucus. Ca la mpalas nucus ncu malala lo nuc jipj p'yüy po'ó. Ca mveles 'üsüs quinam. Niná la tjejay na, Dios mpes ma'ayan, jipj 'i tjiü'ü'sa mpes. Pajal püna Moisés* tjiyü'ta tsjan ca ma'ayacj, jis p'üy jis tji'yü'sa na. Jupj tjiyü'ta jin ca la mijin. Pjü la tjejay na, la p'a ca jus nlayecj jipj t'üc' way 'i tjiü'ü'sa quinam —nin tjevele Jesús.

45 Yom tjemey wa mpe. Ma la tjiji Jesús tjevele jin. Pjü way jilal tjevele Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj. Pülücj way jilal tjevele jupj. Nin mpes Jesús ma polel jámatsja pülücj patja nt'a. Mpes gente leñ nt'a tüpü'ü jupj. Mop'in pülücj tjiquil pülücj patja mpe Jesús nt'a.

Yom ma polel 'utanatsja. Jupj tji'yü'sa la tjiji Jesús.

(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

2 1 P'a jawas Jesús tjemey niswá Capernaum nt'a. Pjü way tjepjyacañ Jesús ne'aj tüpü'ü wa mo'ó. 2 Jupj lal pülücj 'a jis tjiyüyula wa mo'ó. P'a wa ma polel wama jiltsja yupj. Pülücj way lejeñtsja jun vilicj nt'a 'ots'ipj. Jesús yupj jilal tjevele Dios tjevelá. 3 Nin lójitsja na, niyom yulupjana tjiquil. Yom ma polel 'utaná tucuman hamaca lal. 4 Ma polel wama tjil yupj malala jos lal, mpes wo jay tjujulul Jesús casa'á. Jul 'ücj la tjajay na, malala jos palá tüpüntüpj hamaca mpes. 5 Jesús jus nléyatsja yupj topon jupj polel 'yü'sa liji jupj. Nin mpes malala jos lal tjevele:

—Napj perdonar la 'ejay malala nyuca la tjejay Dios lal. Ma nin nola quinam.

6 Niyom Moisés* popel sin 'yüsa lajay ne'aj tjatja, tjepjyacañ Jesús tjevelá. Malala jin yólatsja Jesús tjevelá. Yólatsja: 7 “¿Tsjan pjucj niná nin vele? Jupj tjevelá

Yom ma polel 'utaná tucuman Jesús nt'a. (San Marcos 2.3)

malala Dios la. Jupj ma polel perdonar liji malala nyuca liji. Dios p'in nin liji.”

⁸Nin yólatsja na p'in, Jesús seletsja nin yólatsja yupj. Mpes Jesús tjevele yupj jilal:

—¿Tsjan mpes nin nujola napj tjevelé malala Dios la? Nin tulucj.

⁹Napj 'ücj velé: ‘Napj perdonar la 'ejay malala la tzejay Dios la’. Napj

'ücj wa velé: 'Jin tjiyünsa, ca mim'. ¿Cana más 'in costa la veles?
 10Nin p'iyá ca mvelé wa malala jos lal, mpes nun ca jus nlayé napj
 'ücj perdonar lejay nosis nt'a. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá
 —nin tjevele Jesús.

Nin mpes Jesús tjevele malala jos lal:

11—Jin tjiyünsa. Hamaca nt'ya, nt'an, jutja wya nt'a.

12Leñ way jas nisa jupj. Hamaca nt'ya. Tjemey quinam pje'á. Pjü way jus tjunuc.
 Pajal yólatsja yupj 'üsüs tepyala mpes. 'Üsüs tjowelepj Dios po'ó. Tjowelepj:
 —Lovin ma tjinyucuctsja cupj nin tepyalá. Yacjaj p'in tjinyucuj.

Jesús jostsja Leví ca cus ncoñcos jupj.

(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

13'Üsü püné la nt'a tjemey Jesús niswá. Pajal pülücj 'a jis tjiyula
 jupj nt'a, ne jupj sin tji'yüsa lis tji. 14Yacjaya tjemey Jesús. Jámatsja
 na, Leví jus tjinyuca. Alfeo jatjam waytsja jupj, Leví. Impuesto jaylaj
 t'e'encatsja jupj jepa mpes jümücj casá tjelyawuñ jilal. Wa nt'a impuesto
 t'e'enca nt'a tjá'asa. Jesús tjevele jupj lal: “Ncapj tecyoñca jipj. Najas
 ncapj cyoñ lovin.” Mpes jas nisa jupj, cus tecyoñca quinam jupj.

15Locopyaya Jesús Leví wo nt'a já'asatsja. Ne'aj tjelyaja jupj discipulopan* jilal.
 Ne'aj tjiquil wa, tjalá watsja niyom pülücj. Nepénowa impuesto jata'epj tapatja,
 Leví jinwá. Yupj pequeñtsja püna p'in. P'a witjacj ma t'üc' la tjajay Moisés* popel
 tjiyü'tá. Yupj sin popa pülücj cus tocoñ Jesús quinam. 16Niyom p'a wa tjunuc
 Jesús tjelyaja yupj jilal. Yupj ne Moisés popel sin 'yüsa lajaytsja. Fariseopan*
 waytsja yupj. Niná tjunuc na, yupj jis la tji'üy Jesús discipulopan jilal:

—¿Tsjan mpes lyaja Jesús impuesto jat'anquepj jis lal, malala nyuca
 lajay jilal 'ots'ipj?

17Jesús tjapjaca jis la tji'üy jupj discipulopan* jilal. Tjevele yupj jilal:

—Ücj jisas ma jisas doctor. Malala jisas p'in doctor jisas. Napj doctor jinwá
 malala lajay jis lal. Napj niná nin lejay Dios jos jinwá. Napj tjacuwis la veles
 malala lajay jis lal. Napj velé yupj jis lal Dios jos yupj 'aplijila nsem malala nyuca
 la tjajay mpes. Dios jos yupj 'üsüs la mijicj quinam jupj jos jinwá. Niná napj ma
 velé 'üsüs lajay jis lal —nin tjevele Jesús.

Jesús discipulopan p'a casá lajay püna tapatja jis lal.

(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

18Juan discipulopan* ma jalatsja neneyawá; quelel javeleptsja p'in
 Dios lal. Nin lajay watsja fariseopan*. Mpes nepénowa tjiquil Jesús
 nt'a, tjowelepj:

—Juan discipulopan* ma jalá neneyawá; quelel javelepj p'in Dios lal. Nin p'iyá lajay wa fariseopan* jis discipulopan. ¿Tsjan mpes jipj discipulopan ma nin lajay?

¹⁹Jesús jis wala tjevele:

—Yom judío* woyna na, jupj jomicapan jiquil wa cus la coñ jupj. Pasal 'ücj jisas, jalá jupj lal. Nin p'iyá napj discipulopan* jis lal. Napj yupj jis lal 'os. 'Ücj javelepj napj lal. Nin mpes 'ücj jisas jatja yupj. 'Ücj yupj jalá. ²⁰P'a jyawca na, p'a casá ca nsem. La p'a ca ncul, ca ma tjililiñ. Leñ ca nsem napj. Nin jawas tjejyawca na, napj discipulopan ma ca nlajacj neneyawá, ca mvelecj p'in Dios lal —nin tjevele Jesús.

²¹Jupj tjevele wa jupj lal japon ma polel nin p'iyá lajay püna tapatja la tjajay jinwá.

—Nin p'iyá ma polel jul sa lul jis pülül pül pülül seyasa mpes —tjevele—. Nin lajay na, pülül seyasa la'í pyala tepe'e na. Mpes pülül pül way ca la ntsü'üm, ca püné way la jul nsem. ²²Nin p'iyá wa, judiopan* uva 'üsú seyasa jatatj na. Uva 'üsú seyasa ma ca mo'o nt'ucj pjoloc' pül way mo'ó. Nin lajay niná, pjoloc' pül ca mpjoltem 'üsú myolca mpes. Tjopjolta na, uva 'üsú ca jus ncom. Malala ca mpalas wa pjoloc'. Nin mpes ma lajay niná. Uva 'üsú seyasa jatatj na, pjoloc' seyasa mo'o ca nt'ucj —nin tjevele Jesús.

'Ücj Jesús jyü'ta wa sábado jawas.

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

²³Sábado* pjaní Jesús trigo* lejeñ culupwen nipj tjemey. Sábado ts'ac' niná judiopan* ma tsji' lajay. Jupj discipulopan* tjil wa jupj lal. Jiltsja na, trigo nepénowa sey jat'anqueptsja yupj. ²⁴Fariseopan* yólatsja malala niná yupj la tjajay. Mpes tjowelepj Jesús lal:

—¿Tsjan pjucj nin lajay jipj discipulopan*, trigo* jat'anquepj? Dios Popel vele ma polel tsji' lijicj sábado* na.

²⁵Jesús jis wala tjevele:

—Dios Popel vele wa David* la tjiáj pajal püna. ¿Ncu lovin ma mo'o tjowelé niná? (David israelpan* jis jepa waytsja püná. 'Üsüstsja jupj Dios lal.) Ts'ac' pjaní jupj vecj pé'etsja. Noyomes jupj cus tocoñ wa, vecj tecya'liñ wa yupj. Ve cjuwatsja yupj. ²⁶Mpes jupj wama tjemey Dios wo nt'a. Pan nt'ya, tjelyaja. Jis tje'yaya wa niyom cus tocoñ. Pan niná israelpan tja'ayapj Dios mpes. Dios Popel tjevele sacerdotepan* p'in 'ücj jalá pan niná. P'a wa ma polel jalá yupj. David sacerdote tuluctsja, mop'in nin, Dios ma ts'i tji'ina jupj tjelyaja mpes. David nin la tjií Abiatar sacerdote más pünetsja na.

27 Jesús tjevele wa:

—Dios gente jis tje'yaya ma tsji' lajay sábadó* na. Niná jis tjiyü'ta 'üsüs jis la pal la p'in. Dios ma nin liji pajal costa nsem gente 'üsüs lajay sábadó na. 28 Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj 'ücj wa jyütütj tsjan 'ücj lajay sábadó na, ts'ac' ma tsji' lijicj na —nin tjevele Jesús.

Yom mos c'a tji'yü'sa la tjiiji Jesús

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

3 1 P'a jyawca na Jesús wama tjemey judiopan* 'a si mulú nt'a. Yom ne'aj tjá'asa wa mo'ó, mos c'a waytsja jupj. Ma polel le páctatsja jupj. 2 Niyom p'a wa ne'aj tjatja wa. Pajal jus tjunuc Jesús, quelel januctsja ncu 'yü'sa liji sábadó* na, ts'ac' niná ma tsji' lajay. Jisastsja Jesús ca malala la mijis, mpes 'ücj jat' mvelecj ca Jesús malala.

3 Jesús tjevele yom mos ma polel le pacta lal:

—Jin tjiyünsa jipj. Yupj lejeñ culupwen nt'a was jipj.

4 Tjevele wa niyom p'a wa jilal:

—¿Cana más 'ücj lejaj sábadó* na, ts'ac' ma tsji' lijicj na? ¿Ncu más 'ücj 'üsüs lejaj, ncu más 'ücj malala lejaj? ¿Ncu más 'ücj se p'acj 'ücj la püt'üs jupj, ncu más 'ücj 'yünan jupj? —nin tjevele Jesús.

Lyájasa tjelejeñtsja yupj. 5 Jesús po ma jostsja yupj malala yólatsja; yupj ma quelel sin 'yüsatsja Dios jos jin. 'Aplijila tepyala Jesús yupj malala yólatsja mpes. Tjevele yom mos c'a lal:

—Myas la tepyacta.

La tepyacta jupj mos quinam. Tji'yü'sa jupj quinam.

6 Fariseopan* tjil quinam yupj. Tjil Herodes jomicapan nt'a. Yuwá tjowelepj 'oyn nyuca la 'ünan Jesús.

Pülücj tjiquil Jesús toñca nt'a, 'üsú la nt'a.

7 Locopyaya Jesús tjemey 'üsú püné nt'a jupj discipulopan* jilal. Pülücj way Galilea po'o patja witjacj tjil wa Jesús lal. 8 Pajal pülücj jus nlay Jesús 'üsüs la tjiñtsja. Mpes tjiquil wa yupj jupj nt'a. Tjiquil Judea mpe, Jerusalén mpe wa, Idumea mpe wa, 'üsú püné na'aj po'ó mpe wa. (Jordán ló niná 'üsú püné.) Tiro ne'aj p'in mpe tjiquil wa nepenowá. Sidón ne'aj p'in mpe tjiquil wa nepenowá. 9-10 Pülücj way jis tji'yü'sa lis tjiiji Jesús. Mpes la p'a malala jisastsja pjü cus tjeletjatj jupj. Pülücj waytsja yupj. Nin mpes Jesús jupj discipulopan jilal tjevele: “Barco* nca'á ma 'e nun. Pülücj ncapj jaletjatj yupj.” 11 Ne'aj

lapanenpan tapatja gente nepénowa jisas mo'ó. Jesús jus tjunuc na, palá nipi'tjiñ yupj. Yümücj tjowelepj yupj:

—Jipj Dios Jatjam.

¹²Jesús jis tjijyü'ta:

—Po ma tjowelé la p'a jilal pjacj ne napj.

Niyom dóceya lis t'ya Jesús.

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

¹³Jesús neven popa viyavin tjemey. Ne'aj 'etjele na, niyom nepénowa lis t'ya jupj. Tjevele ncul yupj, mpes tjiquil. ¹⁴Dóceya lis t'ya, tjevele jupj apostolpan* ca nsem yupj. Tjevele ca jupj lal mpatjam, ne jupj ca sin majamas p'a nt'a. Ne'aj pülücj jis walap'a'a ca mvelecj Dios tjevelá. ¹⁵Tjevele 'ücj ca jis müjü'tücj lapanenpan, mpes ca mal gente jisas mpe. ¹⁶Ninana niyom dóceya jis lá: Simón pjaní wa (Jesús p'a ló la t'ya Simón mpes. Pedro ló la t'ya wa.) ¹⁷Jacobo pjaní wa, jupj tsüipe Juan ló pjaní wa, yupj ne Zebedeo jatjampan (Jesús la p'a jis lá lis t'ya wa yupj. Yümücj tjowelepj lovin, mpes Boanerges jis lá tjevele Jesús. T'i'ila pjac jin javelepj velecj cupj, cupj qjuis tin.) ¹⁸Andrés p'a wa, Felipe p'a wa, Bartolomé p'a wa, Mateo p'a wa, Tomás p'a wa, Jacobo p'a wa, jupj ne Alfeo jatjam; Tadeo p'a wa, Simón p'a wa (Simón le palánatsja jepa lal, jepa israelpan* popa tulucj. Nin mpes “Israel Mpes Jola” lotsja wa jupj.) ¹⁹Judas Iscariote p'a wa. P'a jawas Judas Iscariote Jesús enemigo tepyala. Jis capj tjep'ya'sa Jesús enemigopan jis la tjilil jupj.

Jesucristo tsyu'pa diablú.

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

²⁰Yacjaya Jesús wama tjemey wosis ne'aj toñca mo'ó. Niswa pülücj tjiquil, 'a jis tjimyula jupj nt'a. Mpes Jesús ma polel lyájatsja, ma wa tjalá jupj discipulopan*. ²¹La p'a tjowelepj niná Jesús pülücpan jis lal, jupj jamay lal wa. Mpes tjil yupj, Jesús lal la cuwis. Yuwá javeleptsja: “Malala jola jin liji jupj”.

²²Niyom Moisés* popel sin 'yüsa lajay malala wa tjowelepj Jesús po'ó. Jerusalén mpe tjiquil yupj. Tjowelepj: “Beelzebú pü'ü jupj jos mo'ó, se p'a'sa jupj. Nin mpes 'ücj pje'á jas tjejyama lapanen. Beelzebú diablo* p'in. Jepa püné jupj lapanenpan jis lal.”

²³Yupj nin tjowelepj mpes Jesús yupj jis lal tjevele ncul. Parábola* tjevele jupj, sin 'yüsa lis tjiji mpes. Tjevele: “Satanás* ma polel pje'á se

jamá jupj p'iyá. ²⁴Yuwá nyucunuñ jepa pjaní jyü'ta nt'a, jis enemigopan 'ücj ca malala lis mijicj yupj. ²⁵Nin p'iyá wosis pjaní nt'a patja jis lal. Yuwá nyucunuñ, jis enemigopan 'ücj ca malala lis mijicj yupj. ²⁶Nin wa Satanás lal. Jupj pje'á se jamá jupj si jütüta sin popé, jupj enemigopan 'ücj ca malala la mijicj jupj. Jupj nin la qjujijis, jupj nucunú watsja jupj mpes p'iyá. Nin la qjujijis, leñ way ca polel malala mpalas jupj.

²⁷”Napj tsyupapj jupj, diablú*. Nin mpes 'ücj lo 'ü'süs lejaj jupj malala la tjiáj. Diablo yom jas tjiyocj jinwá. P'a wa ma polel wama la winin la pecj yom jas tjiyocj wo mo'ó. Mwalá way ca ntsu'pas yom jas tjiyocj. Locopyaya 'ücj lo tjilil yom jas tjiyocj juts'alá.

²⁸”Nin mpes nin velé Dios ma ca perdonar la numijis nun, nin tjowelé mpes. T'üc' way velé napj. Pjü way malala nyuca lajay, pjü way 'ücj perdonar liji Dios. Pjü malala javelepj Dios po'ó, jupj 'ücj perdonar liji wa. ²⁹Pjaní p'in ma perdonar liji. Malala javelepj Dios Cjües po'ó, Dios ma perdonar lis mijis. Yupj lovin malala nsem Dios lal.” ³⁰Nin tjevele Jesús. Niyom nepénowa tjowelepj lapanen jupj jos mo'o pü'ü, mpes nin tjevele.

Dios jos jin lajay, yupj ne Jesús jüpülucpan.

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

³¹Jesús jamay ne'aj tjac', jupj jüpülucpan tjiquil wa. Wama ma polel jiltsja yupj, mpes pje'á lejeñtsja yupj. Quelel javeleptsja Jesús lal. Mpes ne'aj tjtaja sin popa pjaní jas tjajam wa mo'ó, lal ncuwim Jesús.

³²Gente pülucj Jesús t'asiyú játjatsja, tjowelepj Jesús lal:

—Jemay tjac', pyülucpan tjiquil wa, pje'á jatja quinam. Quelel jis januc yupj.

³³Jesús jis wala tjevele:

—¿'Oyn nujola nun? ¿Pjacj napj namay? ¿Pjacj napj mpülucpan?

³⁴T'asiyú jatja yus tjinyuca Jesús, tjevele:

—Nun napj namay jin p'iyá napj lal. Nun napj mpülucpan jin p'iyá.

³⁵Dios jos jin lojí, nun napj natjaypan jinwá, napj nta'apan jinwá, napj namay jinwá nun napj lal —nin tjevele Jesús.

Pülucj pjyacañ Dios velá. Nepénowa nin lajay, nepénowa ma lajay jupj vele jin.

(Mateo 13.1-23; Lucas 8.4-15)

4 ¹Jesús tjemey 'üsú püné la nt'a. Sin 'yüsa la síjitsja ne'aj. Pajal pülucj 'a jis tjimyula jupj nt'a. Mpes barco* wama tjemey, 'etjele

jupj, más 'ücj la veles yupj jis walap'a'á. Pajal pülücj 'üsú la nt'a lejeñtsja jis la pjac. ²Pajal pülücj sin tji'yüsa lis tjiji jupj. Lovin parábola* tjevele jupj, sin la 'üsüs jis la jay. Niná Jesús tjevelá: ³“Tjapja'aque nun. Yom setel sine wínetsja. Na'aj li ts'iyá sínetsja jupj. ⁴Mpes sine na, setel nepénowa palá tinca jümücj casá. Tsipyaya tjiquil, tjalá setel niná. ⁵Setel nepenowá pe casá palá tinca. 'Ots'ots' way 'amá 'alatsja ne'aj. Leñ way tecojo, 'amá tsjicj way p'in já'asatsja, ne nin. ⁶Nin mpes malala tepyala jupj. Tjejyawca na, ts'iquenañ. Ts'iquenañtsja jis ts'il 'amá casá way toñca mpes. ⁷Setel nepénowa jam nt'a palá tinca. Jam jis t'yüna watsja. Pajal qjuisiyama tepyala, mpes jupj sínetsja ma si t'ünú. Ma tjevyala jupj. ⁸Setel nepénowa 'amá 'üsüs casá palá tinca. Tecojo, jis t'yüna. 'Üsüs tjevyala. Nepénowa setel tréinteya tjevelañ, nepénowa sesenta, nepénowa cien”, nin tjevele Jesús.

⁹Tjevele wa: “Najas pjü tjapja'aque, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé”.

¹⁰Pjü way tjil na, Jesús discipulopan* dóceya jupj lal jájtjatsja custjay. La p'a nepenowá jupj lal jájtjatsja wa. La tjü'üy Jesús lal tsjan mpes parábola* mpes sin tji'yüsa lis tjiji. Más 'in costa la 'üsüs niná.

¹¹Jesús tjevele: “Dios ma se 'aya pjü sin 'yüsa 'oyñ nyuca jyü'ta jupj. Jupj nu 'yaya nun ca nusin mü'üsüs niná. Nin tulucj yupj jis lal. Dios si jütüta sin popa tulucj yupj. Parábola* mpes p'in sin 'yüsa lejaj yupj. ¹²Mpes t'ücj ca nsem niná Dios Popel tjevelá:

‘Lovin ca nucucj, newa ma ca jus nlayecj tsjan nucucj yupj.

Lovin ca mpjacañ, newa ma ca sin mü'üsüs.

Yupj newa ma quelel sa coñ Dios,

mpes Dios ma polel perdonar la siji.

Nin mpes ma se 'aya sin 'yüsa yupj.’ ”

¹³Jesús tjevele wa: “¿Ncu ma nusin 'yüsa parábola* niná? Ma nusin 'yüsa niná, p'a wa ma wa ca nusin mü'üsüs nun. ¹⁴Yom setel la ts'iya, nin p'iyá niná jupj pülücj jis lal vele Dios tjevelá. ¹⁵Gente nepénowa setel jümücj casá palá tinca jinwá yupj. Yupj pjyacañ Dios tjevelá. Locopyaya Satanás* jac' la ta'es yupj tjepjyacañ. Nin mpes yo' pe'e Dios tjevelá. ¹⁶Gente la p'a, setel pe casá palá tinca jinwá yupj. Yupj pjyacañ Dios tjevelá. Japon yupj. 'Ücj jisas se palá tjepjyacañ mpes. ¹⁷Tsjutsj jis ts'il 'amá casá way toñca jinwá yupj. Tsjicj way p'in japon. Locopyaya malala se palá ca nacj. La p'a malala la sajaj napj lal japon mpes ca nacj. Nin tepyala na, leñ way p'a casá yola se palá yupj. Ma quelel sa coñ quinam Dios. ¹⁸Gente la p'a setel jam nt'a palá tinca jinwá yupj. Pjyacañ wa Dios tjevelá. Japon yupj. ¹⁹Mop'in pajal nin

yola nosis casá lajay mpes. T'emel pülücj jisas yupj. Yola t'emel pajal 'üsüs; t'üc' tulucj niná. Jisas ca pülücj nta'acj nosis casá. Mpes lovin ma lajay Dios tjevele jin. ²⁰Gente la p'a wa setel 'amá 'üsüs casá palá tinca jinwá yupj. Pjyacañ Dios tjevelá, jisas wa niná. Yupj nin lajay Dios tjevele jin. Yupj 'üsüs pajal; setel sine, cyojo, vyala jinwá yupj. Nepénowa treinta velañ jinwá yupj. Nepénowa sesenta velañ jinwá yupj. Nepénowa cien velañ jinwá yupj”, nin tjevele Jesús Dios Popel pjyacañ mpes.

Dios jos qjuisin 'yüsa jupj velá.

(Lucas 8.16-18)

²¹Jesús tjevele yupj jilal: “Nenéyawa nun sin popa pjaní 'iyó je si müjü, que'e jupj. Nin liji na, ma tsjo'oy 'alá pyünta. Ma cjan 'alá pyünta. Campaña pyünta pjü 'ücj jis la nuc. ²²Nin p'iyá, Dios ma mpja'nes jupj quelel sin 'yüsa liji. Püna ma jis tje'yaya sin la 'üsüs, niná quelel sin mü'üsüs la mijis jupj. Püna ma sin tji'yüsa, niná ca jus nlayecj. Niná 'ücj ca jus nucucj nsem. ²³Najas pjü tja'pja'aque, pjü nusin tjü'üsüs napj velé.

²⁴”Po nujola t'as pjo'oqué mpes. Nun quelel nin lojí Dios velá, jupj pülücj ca nusin 'yüsa la mijis. Más 'üsüs la mijis ca jupj nun la tjüjílal. ²⁵Nun quelel nusin 'yüsa Dios velá, mpes más pülücj ca nusin 'yüsa la mijis Dios. Nin p'iyá pjü jis lal. Dios jisas, mpes ca sin mü'üsüs. Nepénowa ma quelel sin 'yüsa Dios velá. Pjyacañ p'in. Mpes ca ma polel sin 'yüsa Dios velá. Sey c'a ca la mijis jupj”, nin tjevele Jesús.

Pülücj ca mpatjam Dios lal, jupj tjevele topon mpes.

²⁶Jesús tjevele wa: “Napj ca nusin mü'üsüs la mejay 'oyn nyuca liji Dios nosis casá. Yom setel sine jinwá liji. Yom setel witjacj la ts'iya. ²⁷Setel cyojo, si t'ünú. Jaw na, püste na, newa si t'ünú. Yom jya na nin p'iyá, si jünsa na nin p'iyá. Yom niná ma selé 'onin ne nin lovin si t'ünú. ²⁸Jupj sin nin cyojo 'amá mpe, lejeñ yupj. Mwalá way 'elyon pyala. 'Elyon tepyala na, ts'ituju. P'a jawas wolas velañ. ²⁹Wolas ts'its'e na, 'ücj jat'anapj quinam. Mpes jat'anapj, jacutj yupj. Nin p'iyá ca nsem gente jis lal”, nin tjevele Jesús.

Ma pjü way Dios jisas, Dios mpes 'a si mulú nt'a.

(Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)

³⁰Jesús tjevele wa: “¿Tsjan ca mpalas Dios si jütüta jis lal? Parábola* ca mvelé, mpes ca nusin 'yüsa la mejay tsjan ca mpalas. ³¹Mostaza*

setel jinwá ca nsem. Mostaza setel más tsjicj way pjü setel jilal. ³²Sine na, t'yüna jupj. Más püné t'yüna la p'a tsjutsj jilal. Campaña toñca. Jis pjel campa se palá. Mpes tsipyaya jiquil, 'ücj lejeñ jupj pjwel casá, tsjojoca nt'a. Nin p'iyá ca nsem Dios si jütüta jis lal", nin tjevele Jesús.

³³P'a wa parábola* witjacj tjevele Jesús yupj jilal. Parábola mpes sin tji'yüsa la tjiji Dios tjevelá. 'Ücj sin 'yúsatsja, nin p'in tjevele jupj. ³⁴Parábola p'in tjevele jupj, pülücj 'a jis tjimyula jis lal. Jusapj tjá'asa na jupj discipulopan* jis lal, sin tji'yüsa lis tjiji tsjan quelel véletsja parábola mpes.

Jesús 'ücj tjijyü'ta lüpjú, 'üsú püné 'ots'ipj.

(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

³⁵Yacjaya, t'yaja na, Jesús tjevele jupj discipulopan* jilal:

—Mas 'üsú püné na'aj po'ó.

³⁶Mpes leñ way tjil jupj lal. Tjil pülücj 'a jis tjimyula mpe. Así 'ücj liji secj tjemey Jesús. Barco* la p'a wa tjil wa yupj jilal. ³⁷Pajal jas tjelyapjünú lüpjú 'üsú püné nt'a. 'Üsú la tjepjetpjets'é tepyala. 'Üsú wama tjemey barco mo'ó, ne quelel pít'atsja barcas. Campwila quelel jámatsja. ³⁸Jesús barco cjüip'a'a pú'ütsja, jyatsja. Pülül jay pálatsja jupj. Jupj discipulopan* jas tiquilquil. Tjowelepj:

—Qjuis Jepa, qjuis qjues nt'ancam, nca'lequecj ca ncupj. iQjuiyola ma jele jipj!

³⁹Jas nisa Jesús. Cus tjeve'le lüpjú. Cus tjeve'le wa 'üsüs. Mpes lüpjú 'üt'ün nasa tepyala. 'Üsú 'üt'ün nasa wa. ⁴⁰Jesús jis la tji'yüya jupj discipulopan* jilal:

—¿Tsjan mpes locj jeyatsja nun? ¿Ncu ma poné custjay napj polel nucopj p'yacj?

⁴¹Yupj pajal lacj tjeyaptsja. Yuwá tjowelepj:

—i'T'üc' way yom niná pasal püné way! 'Ücj si jütüta lüpjú, 'üsú 'ots'ipj, ne nin lajay jupj jyü'ta jin.

Jesús pje'á sin tjejyama, tjil lapanenpan.

(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-39)

5 ¹Yupj tjil 'üsú püné na'aj po'ó. Gadara lotsja ne'aj. ²Barco* mpe pje'á tjemey Jesús 'amá nt'a. Yom tjac' la nüjüsü jupj panteón mpe. Lapanenpan pülücj pájtjatsja jupj jos mo'ó. ³Yom niná lovin tüpú'ütsja panteón mo'ó. Pajal jas tjiyoctsjja jupj. La p'a ma polel tsupaptsja jupj, 'üpú t'anca jupj lovin. Nin p'iyá cadena* lal, t'anca wa

jupj. ⁴La pülücj jupj mos t'asiyú tsupaptsja, tsjom t'asiyú tsupaptsja wa acero mpes, cadena mpes wa. Lovin t'anca jupj cadenas. Lovin tji'yula aceras. Mpes lovin polel jámatsja la p'a tsupaptsja na. ⁵Lovin tjuwine panteón nt'a, joc' mo'ó 'ots'ipj. Ne'aj tjuwine jaw na, püste na 'ots'ipj. Newa la tipiya, jupj jüp'üy newa t'yüjü wa jupj, pe mpes. ⁶Jupj jus tjinyuca Jesús campá mpe, ne ts'üequené Jesús nt'a. Jesús wolap'a'a tüic' jin tjujünsü jupj.

⁷Yümücj la tipiya:

—¿Tsjan mpes napj nt'a tjacuy? Jesús jipj. Dios Jatjam jipj, Dios ne más püné pjü jilal. Najas mvelen Dios lal ma ca malala la mijin napj lal —lapanen nin tjevele.

⁸Yom jactsja na p'in, Jesús tjevele nas yom lal:

—Lapanen jipj. ¡Jutja jipj jupj jos mpe!

⁹Jesús la tji'yüya:

—¿Tsjan lyá jipj?

Jupj tjevele:

—Pülücj napj nlá. Cupj cjay pülücj.

¹⁰Jupj pajal la tjemyona Jesús lal ma ca sin majamas lapanenpan quepem. ¹¹Ne'aj neven nt'a malana pülücj tjelyawuñtsja, tjalatsja. ¹²Lapanenpan la tjomon Jesús lal:

—Qjuis tjiyü'ta nlaca malana nt'a. Qjuis ma'ayan nlaca malana jisas mo'ó.

¹³Jesús tjevele 'ücj jis la winin yupj nt'a. Mpes lapanenpan tjil yom jos mpe. Tjil malana jisas mo'ó. Jisas mo'o tjil na, malana ts'equeneñ neven palavin. Mil mat'e waytsja yupj. 'Üsü püné mo'o tjil. Jis qjues t'anca yupj, tecya'liñ.

¹⁴Malana jajamapj niná tjunuc na, ts'equeneñ yupj. Pülücj patja nt'a tjowelepj nin tepyalá. Wa pjaní pjaní lejeñ nt'a tjowelepj wa yupj. Mpes pülücj tjil jis la nuc niná tepyalá. ¹⁵Jesús nt'a tjil na, jus tjunuc yomen lapanenpan pülücj pátjatsja jupj jos mo'ó püna p'in. Ne'aj tjá'asa. Sa capyatsja jupj, 'ücj jólatsja quinam. Lacj tjeypj yupj nin tepyala mpes.

¹⁶P'a witjacj tjunuctsja Jesús tji'yü'sa la tjiji yomen. Mpes yupj tjowelepj la p'a jis lal tsjan tepyala yom lal, lapanenpan jupj jos mo'o tapatja p'iyá. Tjowelepj wa tsjan tepyala malana jilal. ¹⁷Nin mpes ne'aj tapatjá pajal la tjomon Jesús lal jupj ca mim yupj nepé.

¹⁸Mpes Jesús barco* wama tjemey. Custjay ma tjemey na p'in, niná yomen, lapanenpan jupj jos mpe tjil p'iyá, jupj tjevele Jesús lal. La

tjemyona Jesús lal jupj ca ma'ayas jupj lal ca mim, cus la coñ. ¹⁹Jesús ma tje'yaya tjemey jupj lal. Tjevele:

—Jutja jipj wya nt'a. Wya nt'a patja jis lal mvelen jipj Jepa Dios pajal 'üsüs la tjiji jipj mpes. Mvelen ca jupj jólatsja malala 'e tepalá —nin tjevele Jesús jupj lal.

²⁰Mpes yom tjemey quinam. Decápolis nt'a pülücj jilal tjevele Jesús pajal 'üsüs way la tjiji jupj mpes. Yupj pjü way pajal yólatsja Jesús pajal 'üsüs la tjiji mpes.

Jesús jas tjiyünsa tepe'á. Niswa tüpü'ü la tjiji jupj. Quepj püs way malala jos tji'yü'sa la tjiji wa.

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

²¹Jesús 'üsü na'aj po'ó tjemey niswá barco* mpes. Ne'aj tjil na, barco mpe tjemey. Pülücj 'a jis tjiyula Jesús nt'a, 'üsü la nt'a tóncatsja na. ²²Yom pjaní Jairo ló tjac' wa. Jupj jépantsja judiopan* 'a jis tjiyula nt'a. Jus tjinyuca na Jesús, tüic' jin tjüjünsü jupj Jesús wolap'a'á. ²³Pajal la tjemyona Jesús lal:

—Ncucus tsjicj quelel pe'e. Was nawá nt'a. Najas po la mo'ot'en ncucus, ne mü'üsüs ca jupj, ca jupj mpü'üm.

²⁴Mpes Jesús tjemey jupj lal. La p'a wa pülücj cjiil tjil. Cus tjeletjatj Jesús. ²⁵Quepj malala jostsja ne'aj wínetsja. Año dóceya newa 'os tepyálsja, ma tji'yü'sa jupj. ²⁶Lovin leméliyu jaylacj la tjíjitsja jupj doctor lal. Malala tepyala p'in leméliyu mpes. Pjü jupj t'emel tecyawaja. Lovin ma tji'yü'sa, más 'in malala jos tepyala p'in. ²⁷Jupj wola tjowelepj Jesús polel jis mü'üsüs la mijis malala jisas. Mpes Jesús cjiil tjemey. Po la tje'yot'a Jesús jas quip. ²⁸Jupj jólatsja: “Jesús jas quip po le 'otj p'in, ma 'üsüs ca napj”, nin jólatsja jupj. ²⁹Leñ way tji'yü'sa jupj. 'Os tja'paja quinam. Tji'yü'sa jin jostsja jupj.

³⁰Nin tepyala na, Jesús seletsja tji'yü'sa la tjiji jupj. Mpes la nujuya, jis la tji'yüya 'a jis tjiyula jis lal:

—¿Pjacj po la tje'yot'a nin quip?

³¹Jesús discipulopan* tjowelepj Jesús lal:

—Jipj selen pülücj t'asiyú lejeñ jipj nt'a, cyapj jaletjatj. ¿Tsjan mpes jis la tji'yüy pjacj jin po la tje'yot'a?

³²Jesús yus nyúcatsja custjay. Quelel jus nléyatsja custjay pjacj po la tje'yot'a jupj. ³³Quepj seletsja jupj tji'yü'sa quinam, mpes tjemey Jesús nt'a, tüic' jin tjüjünsü jupj Jesús wolap'a'á. Ticyücüyütsja, pajal lecj tje'yatsja mpes. Jesús lal tjevele pjü way jupj la tji'á.

³⁴Jesús tjevele:

—Jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejay. Nin mpes 'i tjü'ü'sa jipj. 'Üsüs way mim quinam jipj. Lovin ca 'ücj winim quinam jipj.

³⁵Newa jupj lal véletsja na, niyom nepenowá tjiquil Jairo wo mpe, jupj ne jépatsja judiopan* 'a si mulú nt'a. Tjowelepj:

—Jipj cyucus tepe'e. Más 'ücj ma le mon quinam qjuis Jepa lal.

³⁶Jesús tjapjaca jepa lal tjoweletsja. Tjevele jepa lal:

—Po ma lecj tjejá. Tepyona p'in napj polel cyapj p'yacj.

³⁷Jesús jostsja la p'a ma ca mal quinam jupj lal. Nepénowa cus tocoñ p'in. Pedro pjaní waytsja, Jacobo pjaní waytsja, Juan p'a watsja. Juan Jacobo tsüipe waytsja. ³⁸Tjil na jepa wo nt'a, Jesús yus tjinyuca gente pülücj ne'aj, yümücj pjac la tjajaytsja. Yümücj la tupuyuptsja.

³⁹Jesús wama tjemey, jis la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes yümücj pjac lojí? ¿Tsjan mpes pajal lu puyú? Tsjicj tepe'e tulucj. Tjejá p'in.

⁴⁰Yupj tjuwi'iñ jupj tjevele mpes.

Jesús pjü pje'á sin tjejyama. Tsjicj popay, jamay jis lal tjemey tsjicj pú'ütsja nt'a. Jupj discipulopan* ne'aj cus tocoñ, yupj tsjicj pü'ü nt'a tjil wa. ⁴¹Jesús ntjüi'le tsjicj mos. Tjevele tsjicj lal:

—Talita, cumi. (Cupj velecj: “Tsjicj, jipj lal velé napj, jin tjiyünsa”.)

⁴²Leñ way jas tjiyünsa jupj. Tjuwine jupj quinam (Año doce tyá'atsja jupj.) Yupj ne'aj tjelejeñ pajal yólatsja pajal 'üsüs tepyala mpes. ⁴³Jesús jis tjiyü'ta tsjicj popay lal, jamay lal wa, ma jis la veles la p'a jilal niná tepyalá. Jilal tjevele wa ma'ayacj la las tsjiquis.

Ma topon Jesús lal jupj püna tüpü'ü nt'a.

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

6 ¹Nepé tjemey quinam Jesús. Püna tüpü'ü nt'a tjemey jupj discipulopan* jilal. ²Sábado* tjejyawca na, judiopan* 'a si mulú nt'a tjemey. Sin tji'yüsa lis tjiji ne'aj. Tjepjyacañ sin popa pülücj pajal yólatsja jupj 'üsüs tjevele mpes. Tjowelepj yuwá:

—¿Ca'aj tjemey yom niná jas la 'üsüs niná? ¿Tsjan mpes pajal selé jupj? ¿Oyn nyuca pajal 'üsüs liji, yom p'in ma polel lijá? ³Silla líjitsja, cjan líjitsja pú'ütsja jupj. Jupj María jatjam p'in. Jupj püné tulucj. Selecj wa jupj jatjaypan jis lá: Jacobo pjaní wa, José p'a wa, Judas p'a wa, Simón p'a wa. Jupj to'opan qui'á patja wa cupj qjuis lal —nin tjowelepj yuwá.

Mpes ma jisastsja Jesús. Ts'a tji'in jupj lal.

⁴Nin mpes yupj jilal tjevele jupj:

—Nun ma jisas napj velé, napj nun jis lal tüpü'üs mpes. Nin lovin profetapan* jis lal. P'a nt'a patja jisas profeta vele Dios mpes. Jupj pü'ü nt'a p'in ma quelel japon jupj 'üsüs. Jupj jüpülücpan p'in ma yola jupj 'üsüs. Nin p'iyá jupj wo nt'a —tjevele Jesús.

⁵Mpes Jesús ma polel 'üsüs la tjiji ne'aj, Dios p'in 'ücj liji jinwá. Yupj ma topon püné waytsja jupj, ne nin. Malala jisas nepenowá po la tje'yot'a la p'in. Jis tji'yü'sa lis tjiji. ⁶Ne'aj tapatja ma topon Jesús pajal 'üsüs líjitsja. Jesús jólatsja yupj pajal sey c'a, yupj ma topon mpes. Locopyaya p'a nt'a tjemey. 'A mulú patja nt'a wínetsja, sin 'yüsa la síjitsja. T'üc' sin 'yüsa lis tjiji na, p'a nt'a tjemey lovin.

Jesús jupj discipulopan dóceya sin tjejyama tsji' la mijicj jupj mpes.

(Mateo 10.5-15; Lucas 9.1-6)

⁷Jesús discipulopan* dóceya jilal tjevele jis la cuwis. Sin tjejyama, mat'e mat'e ca mal, ca tsji' la mijicj jupj mpes. Jis tje'yaya 'ücj pje'á la ts'i lapanenpan.

⁸Yupj jis lal tjevele wa 'oyñ nyuca la mijicj yupj, tjil na. Ninana Jesús tjevelá yupj jis lal: “Nun lowú na tsji' la müjí napj mpes, ma ca nt'a nun p'a jawasa nujisas mpes. Tjacjaj p'in 'ücj t'o nun, lowú na. Po ma ve t'o, yacjaya nu lo las. Ma tjamá 'opos. Po ma t'o t'emel. ⁹'Ücj caite nun jis tsjom pwi'tjé, nin p'in ma má't'eya nun sin quip nlawú. ¹⁰Wa pjaní nt'a 'yaya nu la püt'üs nun, janmacj jupj wo nt'a tapatjaqué, yupj patja nepé lowú nas. ¹¹Nepénowa ma ca jisas nsem nun tjuculá yupj nt'a. Ma ca quelel mpjacañ nun welé napj mpes. Mpes yupj mpe lowa. Nun lowú na nepé, nun jis tsjam sin tjowowojó, ca palá jis ntüncüs pjüpjüs. Mpes ca sin mü'üsüs la müjí Dios ma japon jinwá yupj quinam. Dios ca pajal jis capj ntülüs, malala la tjajay jis capj tyüla na. Más ca jis capj ntülüs yupj, Sodoma nt'a tapatja jilal. Más ca jis capj ntülüs yupj, Gomorra nt'a tapatja jilal. T'üc' way niná”, nin tjevele Jesús.

¹²Mpes Jesús discipulopan* dóceya tjil yupj. Tjowelepj pülücj jis walap'a'á más 'ücj yupj ca 'aplijila nsem malala nyuca la tjajay mpes. Tjowelepj más 'ücj ca 'üsüs la mijicj quinam Dios jos jin. ¹³Lapanenpan jilal tjüjütütj wa jis la winin gente jisas mpe. Malala jisas aceite* sey tjocjolol wa jis la 'ü'süs.

Juan el Bautista tepe'e.

(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴Herodes jepa pünetsja Galilea mo'ó. Jupj wola tjowelepj wa Jesús pajal 'üsüs la tjiji mpes. Pjü ne'aj tapatja jus nlaytsja Jesús po'ó, mpes

nin. Yupj nepénowa javeleptsja: “Jesús Juan el Bautista p'iyá. Jas tjijyünsa, niswa la püt'üs jupj. Nin mpes 'ücj 'üsüs liji Jesús, yom p'in ma polel liji jinwá.” ¹⁵La p'a wa tjowelepj: “Elías* jupj”. P'a witjacj tjowelepj: “Profeta* jupj, profetapan püna tapatja jinwá”. ¹⁶Herodes wola tjowelepj na Jesús po'ó, jupj tjevele: “Jesús ne Juan el Bautista p'iyá. Napj tjijyütütj jupj mwen taná la jocj, tepe'e jupj. Quina jas tjijyünsa, pü'ü niswá”, nin tjevele Herodes.

¹⁷Püna tjijyü'ta jis la tjilil Juan, ne nin. Tjijyü'ta la tsupapj, la 'onsos jupj cawilta mo'ó. Nin la tjiji Herodías mpes. Herodías Herodes vosastsja. Herodes jatjay Felipe jats'om waytsja jupj, Herodías. Locopyaya Herodes tjowaya wa jupj lal. ¹⁸Juan lovin véletsja Herodes lal: “Malala Dios lal jipj vyasas myanun. Jetjay jats'om jupj.” ¹⁹Nin mpes Herodías lovin ts'i 'inyatsja Juan el Bautista lal. Quelel 'yú'natsja jupj, newa ma polel lójitsja niná. ²⁰Herodes tjejyama Juan el Bautista, ne nin. Lecj tjejyatsja Juan el Bautista lal. Jupj seletsja Juan 'üsüs waytsja. Seletsja Juan 'üsüs waytsja Dios lal. Nenéyawa Juan tjevele Herodes lal. Herodes 'ücj jos tjapjaca Juan tjevelá, lovin ma jas tji'yüsa tjapjacá.

²¹P'a jyawca na, Herodías 'ücj malala la tjiji. Herodes p'a año tepyala na, pülücj la tjiji jis la las. Jis lal tjevele ncul jupj auxiliar noypan, jepa militarpan 'ots'ipj, niyom noypan Galilea mpe ne'espan 'ots'ipj. ²²Herodías jucucus wama tjac', bailar la tjiji jis la nuc. Herodes pasal 'ücj jostsja tjinyuca mpes, la p'a 'ücj jisastsja wa. Mpes Herodes tjevele jupj lal:

—La monan napj lal jipj jyas jin. Jipj le mon mya 'a ca. ²³T'üc' way velé napj, Dios pjoca. Jipj le mon, mya 'a. La mitad way nas napj jyütütj popé 'ücj 'e 'a —nin tjevele Herodes.

²⁴Pje'á tjemey jamay nt'a. Jupj lal la tji'yüya:

—¿Namay, tsjan jyas napj le mon?

Jamay tjevele:

—Mvelen ca jipj jyas Juan el Bautista jay pjucj —nin tjevele jupj jamay.

²⁵Leñ way tjemey Herodes nt'a, tjevele:

—Najas nca'an ma 'en Juan el Bautista jay pjucj plato püné mo'ó quinam —nin tjevele jupj.

²⁶Herodes pajal 'aplijila tepyala jupj tjevele mpes. Ma quelel lójitsja niná, tsjücjüim la tjemyona mpes la tjiji p'in. Jupj nasa tjevele jupj 'ücj la 'ayas jupj la tjemyoná. Tjevele wa Dios tjapjaca. Pjü ne'aj tjepjyacañ jupj tjevelá. Yupj nasa tjiquil watsja, Herodes pülücj jis la las la tjiji

mpes. Nin mpes ma quelel véletsja ma ca ma'ayas niná. ²⁷Mpes leñ way tjiyyü'ta jomozo Juan el Bautista mwen taná la jocj, nca'as jay pjucj. Mpes jomozo tjemey cawilta nt'a. Juan el Bautista mwen taná tjejyo'o. ²⁸Jupj jay pjucj teque'e plato püné mo'ó, tje'yaya tsjücjüim. Tsjücjüim jupj jay pjucj tje'yaya jamay.

²⁹Juan el Bautista discipulopan* jus nlaytsja niná tepyalá, mpes tjiquil. Juan el Bautista jüp'üy tjam, tüpüntüpj pe jul mo'ó, neven nt'a, tepe'e 'ücj la püntüs nt'a.

Jesús pülücj way jis tje'yaya jis la las.

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

³⁰Apostolpan* tjiquil Jesús sin tjejyama mpe. Tjowelepj Jesús lal tsjan la tjamay yupj tjil nt'a. Tjowelepj wa tsjan sin tji'yüsa la tjamay. ³¹Gente pülücj jiquiltsja Jesús nt'a. Newa tjiquil nepenowá, newa tjil nepenowá. Mpes ma polel jalatsja yupj. Jesús tjevele jupj apostolpan jilal:

—Napj lal 'alas. Ca nlaca jis wa cjuwá nt'a, ne'aj tsjicj way ca mpatjaquecj.

³²Mpes yusapj tjil barco* mpes, jis wa cjuwá nt'a tjil. ³³Pasal pülücj yus tjunuc tjil yupj. Ne'as jus tjunuc Jesús jupj discipulopan* jilal. Mpes ts'equeneñ 'üsú t'asiyú. Pasal pülücj nin la tjamay, tjil yupj tapatja mpe. Mwalá way ne'as tjil Jesús lal. ³⁴Jesús ne'as tjemey na, gente pasal pülücj yus tjinyuca, jájtatsja jus la nuc. Pajal jólatsja yupj mpes. Oveja* yusapj jinwatsja yupj, leñtsja pjacj jis cüjamas. Mpes pülücj sin tji'yüsa lis tjiiji. ³⁵Pajal t'awaná nasa. Mpes Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a, tjowelepj:

—T'awaná quinam. Wa cjuwá qui'á. ³⁶Mpes pjü sin tjejyama, ne'aj ca mal jis wa pjaní pjaní lejeñ nt'a, jis wa nepénowa lejeñ nt'a wa. Ca ve jaylacj la mijicj jis la las —nin tjowelepj yupj.

³⁷Jesús jis wala tjevele:

—Nun p'iyá jis tja'ayá, nlajacj yupj.

Yupj tjowelepj:

—¿Oyn la qjuijicj la qjuijim nenem cupj? ¿Ncu jyas cupj ca nlaca ca pan jaylacj la mijicj? Yom pjaní mes ocho tsji' liji jaylacj nsem niná, ne pjü t'üc' nlajacj.

³⁸Jesús jis la tji'yüya:

—¿Pan nol to'á? Lowa nucú —tjevele.

Tjunuc na, tjowelepj:

—Pan cinquiya, cjul mát'eya tya'acj cupj.

³⁹Jesús tjevele yupj jilal jis müjü'tücj pjü way 'a mulú 'a mulú majatjum tsjtsj lejeñ nt'a.

⁴⁰Mpes pjü 'atjalapj yupj. Cien cien 'a mulú játjatsja nepenowá. Cincuenta cincuenta 'a mulú játjatsja nepenowá. ⁴¹Jesús nt'ya pan cínquiya, nt'ya wa cjul mát'eya. Tjinyuca tsjun po'ó, tjevele Dios lal tjüwüi'i ve tje'yaya mpes. T'üc' tjevele na, la tjelepta taná pansas. Jis tje'yaya jupj discipulopan* jis la 'ayas ne'aj tjatjá. Nin p'iyá la tjiji cjulun lal. ⁴²Yupj pjü t'üc' tjalá. Pjü jis col tipit'a tepyala. ⁴³Ma polel pjü tjalá. Mpes discipulopan quiliyú noypan dóceya tipit'a la tjajay yupj pansas lal, cjulun lal wa. ⁴⁴Jesús pajal 'üsüs la tjiji, mpes niyom cinco mil t'üc' tjalá jupj jis tje'yaya popé.

'Üsú püné casá tjuwine Jesús.

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵Pjü t'üc' tjalá na, Jesús jis tjijyü'ta jupj discipulopan* barco* mo'o jis la winin. Sin tjejyama 'üsú püné na'aj po'ó, Betsaida nt'a, jupj quelel jámatsja nt'a. Jesús jostsja yupj mwalá way ca mal jupj lal, jupj la p'a sin tjejyama nas. Mpes tjil yupj.

⁴⁶Pjü sin tjejyama na, neven po'ó tjemey, Dios lal la veles. ⁴⁷Püste tepyala na, jupj discipulopan* barco* mo'o játjatsja 'üsú püné culupwen nt'a. Jesús jusapj já'asatsja 'amá nt'a. ⁴⁸Yus tjinyuca yupj pajal tsji' la tjajajtsja tjil. Lüpjú püné jis wala séjetsja, ne nin. Pústetsja custjay. Nasa quelel jyawca na, Jesús tjac' yupj nt'a. 'Üsú casá wínetsja jupj. Barco la quin quelel jámatsja jupj. ⁴⁹Discipulopan jus tjunuc, ma jus nlaytsja Jesustsja jupj. Tepe'e cjües wine p'in, nin yólatsja yupj. La tupuyupj ⁵⁰jus tjunuc na. Pasal lacj tjejaptsja. Leñ way Jesús tjevele: "Ücj nujisas t'as. Napj ne p'in winis. Po ma locj tjejá nun."

⁵¹Jesús barco* wama tjemey yupj tjatja nt'a. Wama tjemey na, lüpjú 'üt'ün tepyala. Jupj discipulopan* pajal yólatsja 'üsüs tepyala mpes. ⁵²T'añ p'in tjunuc Jesús 'üsüs la tjiji pan lal. Newa ma sin tji'yüsa tsjan mpes 'ücj nin la tjiji jupj. Ma polel sin 'yúsatsja Jesús po'ó.

⁵³'Üsú na'aj po'ó ne'as tjil, Genesaret lotsja ne'aj. Barco* tsupapj, ma la winin barcas. ⁵⁴Barco pje'á tjil na p'in, gente pülücj jus tjunuc Jesús. ⁵⁵Mpes jun ta'á ts'equeneñ tjil yupj, malala jisas tucuman hamaca mpes Jesús nt'a. Jupj p'a nt'a tjemey na, la p'a wa jis wala tjowelepj ca'aj tjemey, ne malala jisas tjajam wa ne'aj jupj nt'a. ⁵⁶Lovin nintsja. Jupj tjemey nt'a, jis wa nepénowa lejeñ nt'a, pülücj patja nt'a

wa, jis wa pjaní pjaní lejeñ nt'a wa, lovin tucuman malala jisas jupj nt'a. Pülücj 'a si mulú nt'a tüpüntüpj yupj. Pajal la tjomon Jesús lal jupj ca jis ma'ayas malala jisas po la 'otj jupj jas quip la nt'a. Quelel po la 'otsja jupj jas quip la nt'a la p'in, jis la 'ü'süs. Pjü way jas quip po la tjo'otj, pjü way jis tji'yü'sa yupj.

Malala yola na, malala wa lajay, mpes malala nsem yupj Dios lal.

(Mateo 15.1-20)

7 ¹Niyom nepénowa tjiquil Jerusalén mpe, 'a jis tjimyula Jesús nt'a. Nenem nepénowa fariseopan*, nepénowa Moisés* popel sin tji'yüsa lajaytsja la p'a jilal. ²Yus tjunuc Jesús discipulopan* nepenowá jalatsja na. Ma jis mas tapatsj, judiopan* püna la tjajay jinwá. Yupj sin tjalá. Mpes niyom nenem yólatsja malálatsja discipulopan Dios lal. Yólatsja te jinwatsja yupj. ³(Fariseopan quelel jalá na, yupj jis mas japatsj, ca jis mas 'üsüs nsem niswá Dios lal. Nin p'iyá lajaytsja pjü judiopan. Judiopan püna tapatja nin lajaytsja, mpes newa nin lajay yupj. ⁴Ve jaylacj lajay na jis la las, niná jis wa nt'a jacutj. Quelel jalá na, jis mas japatsj mwalá way p'in. Ma jis mas japatsj, ma jalá. La p'a nin p'iyá lajay wa, püna tapatja nin la tjajay mpes. Pocillo japatsj wa püna tapatja la tjajay jinwá. Nin p'iyá jarro japatsj wa, tsjo'oy nin p'iyá, jalá nt'a nin p'iyá.)

⁵Nin mpes Jesús lal tjowelepj fariseopan*, Moisés* popel sin 'yüsa lajay jupj lal tjowelepj wa. La tji'üy:

—¿Tsjan mpes jipj discipulopan* ma lajay judiopan* püna la tjajaytsja jinwá? Jipj discipulopan quelel jalá na, ma jis mas japatsj judiopan lajay jinwá.

⁶Jesús jis wala tjevele:

—Nun welé nun p'iyá 'üsüs lojí, newa nun 'üsüs lojí tulucj. Püna Isaías t'üc' way tepyaca nun po'ó. Profétatsja* jupj, Isaías. Dios mpes tjevele jupj. Tepyaca Dios tjevelá. Dios tjevele:

'Gente niná 'üsüs javelepj napj nin po'ó,
newa ma quelel la najay.

⁷Yupj javelepj napj püné,
newa ma lajay napj najas jinwá.

Yupj sin 'yüsa lajay gente jajütütj p'in,
napj velé jin sin 'yüsa lajay tulucj',
nin tjevele Dios nun po'ó.

8”Ma lojí quinam Dios tjjjyü'ta jin. Nin lojí judiopan* püna tapatja lajaytsja jinwá p'in. Nin lojí jarro po'í na. Nin p'iyá lojí pocillo lal. La p'a pülücj nin p'iyá lojí wa. 9Ma lojí Dios tjjjyü'ta jin. Nin p'in lojí judiopan püna tapatja lajaytsja jinwá. Nun nujola pasal 'üsüs nin lojí. 10Püna Moisés* tjevele: “Üsüs la müjí nun jis papay lal, nun sejamay lal wa. Nujola nsem noypan yupj nun jis lal. Nun ma ca mvelé nujisas malala jis mpalas nun jis papay, nun sejamay. Nun popa nin cüweles, nun ca mü'ü'ná jupj, malala tjevele mpes', Moisés nin tjevele püná. 11Nun ma nin p'iyá jü'tú, Dios tjevele jin. T'emel cjuwá nun jis papay, nun sejamay ca nacj. Nun cjuwá tulucj. Nun welé 'ücj ma 'oyá yupj jisas. Nun welé nun popa pjaní 'ücj vele yupj jis lal: ‘Ninana napj nats'a'á ma ca nu ma'ayá. Nasa tjeveletsja ninana ca ma'ayá Dios mpes', nin welé jupj 'ücj ca mveles. 12Nujisas jupj ma 'üsüs la mijis popay mpes, jamay mpes wa. 13Nun lojí judiopan püna la tjajay jinwá p'in. Mpes ma nin lojí Dios tjevele jinwá. La p'a pülücj nin p'iyá malala lojí —nin tjevele Jesús.

14Pülücj way játjatsja Jesús ne'aj p'in. Niswa tjevele ncul yupj jupj nt'a. Tjiquil na, jupj tjevele yupj jis lal:

—Pjü way tjapja'aque. Nusin tjü'üsüs napj velé. 15Nun lojá na, ma malala nsem nun Dios lal, niná tjalajá mpes. Lampe pyacj mpes p'in, malala nsem nun Dios lal. 16Najas pjü tjapja'aque, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé —nin tjevele Jesús.

17Locopyaya Jesús tjemey pülücj 'a jis tjimyula mpe. Wama tjemey jupj tüpü'ü nt'a. Jupj discipulopan* tjowelepj jupj lal ma sin tji'yüsa parábola* niná.

18Jesús tjevele:

—¿Ncu ma wa nusin 'yüsa nun? Nun lojá na, ma malala nsem nun Dios lal niná tjalajá mpes. 19Ve tjalajá na, nocol mo'o jama p'in. Locopyaya na'aj lo ts'iyá nun jis p'üy mpe. Newa nin nujola nun, püna nujólatsja jinwá.

(Mpes Jesús tjevélatsja pjü 'ücj la las, pjü 'ücj lyajacj. Ma ca malala nsem cupj Dios lal cupj lyajacj mpes.) 20Tjevele:

—Lampe pyacj mpes p'in, malala nsem nun Dios lal. 21Nin lovin. Malala yola, malala lajay. Yupj p'iyá malala, ne nin. Malala yola, mpes nin p'in yola yupj. Nin mpes wa niyom jamanun tsjücjuimpan tjewyayiñ tulucj. Nin mpes wa pequeñ. Nin mpes wa sa 'ünan la p'a. Malala yola, mpes wa ne'aj jamanun sejats'om tulucj. Mpes wa nequem lyawuñ jis vayum tulucj jis lal. Yupj malala yola, mpes nin. 22Nin

mpes wa ts'isiñ. Nin mpes wa jisas ca malala mpalas la p'a. Malala yupj, mpes nin. Nin mpes wa la tsuwil. Nin mpes wa yupj jisas jin lajay. Nin mpes wa ts'a 'in 'üsüs tepyala la p'a wa lal. Nin mpes wa pajal malala javelepj la p'a po'ó. Nin mpes wa yola yupj p'iyá pajal püné way. Nin mpes wa ma yola jin lajay yupj. ²³Malala yola, mpes nin lajay. Malala yupj Dios lal nin lajay mpes p'in —nin tjevele Jesús.

Quepj, Sirofenicia mpe 'esepej, tepyona Jesús polel se p'á'satsja jupj.

(Mateo 15.21-28)

²⁴Jesús nasa tjemey nepé. Campa 'in tjemey judiopan* patja mpe. Jupj tjemey nt'a Tiro po'o patja ne'aj p'intjsja, Sidón po'o patja ne'aj p'intjsja wa. Wa pjaní wama tjemey. Jostjsja gente ma ca jus nlayecj ne'aj já'asatsja. Newa nin, jus nlaytsja ne'aj tjac' jupj. ²⁵Quepj pjaní jus nleya na Jesús po'ó, leñ way tjac' jupj. Lapanen pú'ütsja quepj jucucus jos mo'ó. Mpes tjac' jupj Jesús nt'a, tüic' jin tjüjünsü Jesús wolap'a'á. ²⁶Griego* waytsja quepan, judío tulucj. Sirofenicia mpe 'eseptsja. Pajal la tjemyona Jesús lal jupj ca pje'á jas majamas lapanen jupj jucucus jos mpe.

²⁷Jesús jupj wola tjevele:

—Judiopan* Dios ts'uyupj. Napj 'üsüs lejay yupj mpes. Yupj yuts'a'á ma polel la 'ayas la p'a. Nin p'iyá tsjictjacj jis ve ma polel la 'ayas yupj jis tsjiyó. Más 'ücj tsjictjacj jalá pjü jisas —nin tjevele Jesús.

²⁸Quepj tjevele:

—T'üic' tjevelen. Nin p'in velé, ve tsjictjacj nepenowá palá tinca tsjictjacj jalá mpe. Niná 'ücj wa jalá tsjiyó witjacj. (Jupj quelel véletsja Jesús 'ücj wa se p'a'sa jupj.)

²⁹Jesús tjevele jupj lal:

—'Üsüs way tjevelen jipj. Mpes jutja jipj wya nt'a. Lapanen nasa tjemey cyucus jos mpe.

³⁰Mpes quepj tjemey quinam jupj wo nt'a. Jucucus jus tjinyuca cjan casá pú'ütsja. Leñ quinam lapanen.

Yom pjots' la toptsja, ma 'üsüs véletsja.

Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj.

³¹Tiro po'o patja nepé tjemey Jesús. Sidón culupwen nipj tjemey wa quinam. Tjemey 'üsú püné nt'a, niná 'üsú Galilea ló. Ne'as tjemey Decápolis po'o patja nt'a. ³²Ne'aj tüpü'ü na, jupj nt'a tucuman wa

yomen pjots' la toptsja. Ma wa polel 'üsüs véletsja yomen. La tjomon Jesús lal jupj ca po la mo'ot'es yom niná, mü'ü'süs ca. ³³Jesús jas tjan tjemyana jupj. Mos ts'ipal pjots' jul la tje'yot'a jupj. Jupj mos ts'ipal p'iyá tipyuts'a wa, po la tje'yot'a yom pwelam. ³⁴Tsjun po'ó tjinyuca. Yümücj tjeqjesca. Tjevele: “iEfata!” (Cupj velecj: “Tjapjaca”.)

³⁵Mpes yom 'ücj pjócatsja tepyala. 'Üsüs polel véletsja quinam. ³⁶Jesús jis tjijyü'ta pjü way jilal ma jis la veles la p'a jilal nin tepyalá.

Mop'in nin tjowelepj. Newa jis tjijyü'ta ma lo veles, newa nin la pülücj nin tjowelepj la p'a jilal nin tepyalá. ³⁷Pasal yólatsja Jesús 'üsüs la tjiji mpes. Tjowelepj: “Pjü way 'üsüs la tjiji. Jis pjats' la topj, si 'ü'sa la siji, pjyacañ yupj. Maysa javelepj, si 'ü'sa la siji wa, ne 'ücj javelepj.”

Jesús pülücj way jilal jis tje'yaya la las.

(Mateo 15.32-39)

8 ¹P'a jawas pülücj 'a jis tjimyula niswá Jesús nt'a. Cjuwatsja tsjan ca nlajacj yupj. Mpes Jesús tjevele jupj discipulopan* jilal jis la cuwis. Tjevele:

²—Nola napj yupj mpes. Ts'ac' cont'e nasa qui'á jatja napj lal. Teczyawaja nasa yupj jis ve. ³Ma quelel sin jyam yupj, laja secj p'in. Nepénowa campa patja. Jil na, sin napnapj way ca nsem, jis capj nt'ajas —nin tjevele Jesús.

⁴Jupj discipulopan* wola tjowelepj:

—Jipj selen jis wa cjuwá qui'á. Cjuwá ca'aj mpe jis la t'as pansas t'üc' jis la las yupj.

⁵Jesús jis la tji'yüya yupj:

—¿Nol to'á nun pansas?

—Siete —tjowelepj yupj.

⁶Jesús jis tjijyü'ta gentas jis la 'osos 'amá 'alá. Nt'ya pansas sieteyá. Tjevele Dios lal tjüwüi'i pansas mpes. T'üc' tjevele na, tjelepta pansas. Niná jis tje'yaya jupj discipulopan* jis la 'ayas ne'aj jatjá. Nin la tjajay yupj. ⁷Cjul tsjictjacj pjaní way p'in játjatsja wa yupj. Mpes Jesús tjevele wa Dios lal tjüwüi'i cjulun mpes. Jis tje'yaya discipulopan. Tjevele ca jis ma'ayacj gentas. ⁸Nin la tjajay, mpes pjü way tjalá gentas. Pjü jis col tipit'a tepyala. T'üc' tjalá na, newa játjatsja pan popé, cjul popé wa. Mpes discipulopan quiliyú mo'o t'olon pan tsjictjacj, cjul tsjictjacj wa, yupj ma pjü tjalá. Quiliyú siéteya tipit'a la tjajay pan mpes, cjul mpes wa. ⁹Nasa tjalá niyom cuatro mil, pajal pülücj.

T'üc' tjalá na, Jesús sin tjejyama yupj, mpes tjil. ¹⁰Jesús barco* wama tjemey jupj discipulopan* jilal. Tjil Dalmanuta nt'a.

¹¹Fariseopan* tjiquil Jesús nt'a quinam. La tjü'üy jupj lal tsjan mpes 'ücj la tjiji jupj la tjijá. Ma topon Dios mpe tjac', mpes la tjomon jupj ca 'üsüs la mijis, gente p'in ma polel lajay jinwá. Nin mpes ca sin mü'üsüs ncu Dios jas tjejyama jupj, tjowelepj yupj.

¹²Jesús yümücj tjeqjuesca, 'aplijíatsja yupj pajal sey c'latsja mpes. Tjevele: “Nun quina potjaqué, lo moná napj ca 'üsüs la mejay, gente p'in ma polel lajay jinwá. ¿Tsjan mpes lo moná nun niná? T'üc' way velé, ma ca nin la mejay.” ¹³Jesús tjemey quinam yupj mpe. Barco* wama tjemey niswá jupj discipulopan* jilal, ne tjil. Quelel jiltsja 'üsú püné na'aj po'ó niswá.

**Jesús jostsja jupj discipulopan ma mponecj fariseopan jilal,
Herodes lal wa.**

(Mateo 16.5-12)

¹⁴Jesús discipulopan* pan pülücj ma tucutj. Yo' tepe'e. Pan pjaní jatatsja p'in. ¹⁵Jesús tjevele yupj jilal:

—In tjajama. Po ma nujos t'as fariseopan* jis levadura. Ma wa nujos t'as Herodes levadura. Yupj jis levadura malala pajal.

¹⁶Jupj discipulopan* ma sin tji'yüsa Jesús tjevelá. Yuwá p'in jis la tjü'üy tsjan mpes nin tjevele jupj. Tjowelepj: “Pan cjuwá cupj, mpes nin tjevele niná”. ¹⁷Jesús seletsja nin tjowelepj yuwá. Mpes jupj tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan mpes nun weletsja cjuwá pansas? ¿Ncu ma nusin 'yüsa custjay? ¿Ncu ma polel nusin 'yüsa? ¹⁸Nun jis jun janapj nun. ¿Ncu ma nusin 'yüsa tsjan nucú? Nun jis pjats' janapj nun. ¿Ncu ma sin 'yüsa pjo'oque mpes? ¿Ncu ma nujola pyala napj la tjejay? ¹⁹Pan cínquiya tjelepj napj, jis tje'yá niyom cinco mil tjalá. Nun quiliyú mo'o t'olonó pan tsjictjacj yupj ma pjü tjalá. ¿Ncu nujola tepyala nol quiliyú tipit'a la tjüj'í pan tsjictjacj mpes?

—Doce —tjowelepj yupj.

²⁰Jesús tjevele:

—P'a jyawca na pan siete tjelepj napj, jis tje'yá niyom cuatro mil tjalá. Nin p'iyá nun quiliyú mo'o t'olonó pan tsjictjacj yupj ma pjü tjalá. ¿Ncu nujola tepyala nol quiliyú tipit'a la tjüj'í pan tsjictjacj mpes?

—Siete —tjowelepj yupj.

²¹Mpes Jesús jis la tji'yüya:

—¿Ncu ma nusin 'yüsa custjay, napj najas nusin mü'üsüs mpes?

Yom ma polel tjinyúcatsja jupj, Jesús tji'yü'sa la tjiji.

²²Betsaida nt'a tjil yupj. Ne'aj tjá'asa yom ma polel nyúcatsja; la p'a witjacj tucuman jupj Jesús nt'a. La tjomon Jesús lal po la mo'ot'es

ma nyucá, mü'ü'süs ca jupj. ²³Mpes Jesús jupj mos ntjüi'le, lal tjemey campa 'in yupj jis wa lejeñ mpe. Ma nyuca jun mo'o tipyuts'a Jesús, po la tje'yot'a jupj jun. La tji'yüya:

—¿Ncu nyuc quinam?

²⁴Jupj jay pjucj jas tjijyünsa, tjinyuca, tjevele:

—Napj nyuc gente lyawuñ. Newa yo jinwá yustapj jin nyuc.

²⁵Mpes Jesús jupj jun po la tje'yot'a niswá. Po la tje'yot'a na, yom 'ücj tjinyuca. Jun tji'yü'sa tepyala. Pjü way pasal 'üsüs nyúcatsja quinam. ²⁶Jesús jas tjejyama jupj wo nt'a. Tjijyü'ta:

—Ma ca mim yupj jis wa lejeñ nt'a. Ma ca mvelen yupj jilal niná tepyalá.

Pedro tjevele Dios jas tjejyama Jesús nosis nt'a.

(Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷Jesús wínetsja jupj discipulopan* jilal Cesarea Filipino ne'aj p'in tapatja nt'a. Ne'aj pjaní way patja nt'a jis wa tjelejeñ Cesarea Filipino t'asiyú. Pülücj pátjatsja Cesarea Filipino nt'a. Jesús pjaní pjaní tjemeytsja la nuc pjaní way patja nt'a. Ne'aj tjelyawuñ na, Jesús jis la tji'yüya jupj discipulopan jilal:

—¿Pjacj ne napj jin javelepj gentas?

²⁸Wola tjowelepj:

—Nepénowa javelepj jipj ne Juan el Bautista p'iyá. Nepénowa javelepj jipj Elías*, püna tüpü'ü p'iyá. La p'a wa javelepj jipj p'a profeta* püna tüpü'á. Püna 'i tipü'í, niswa püt', nin javelepj gentas.

²⁹Jesús nin p'iyá la tji'yüya discipulopan* jis lal:

—Ne nun, ¿pjacj ne napj jin welé nun?

Pedro wola tjevele:

—Cristo jipj. Jipj ne Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Jipj mpes ca 'üsüs mpatjaquec.

³⁰Jesús jis tjijyü'ta ma la veles niná la p'a jilal.

Jesús tjevele la p'a ca mü'ü'nacj jupj.

(Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹Jesús sin tji'yüsa la tjiij quinam jupj discipulopan*. Tjevele jupj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Tjevele Dios jostsja ca pajal malala mpalas jupj. Tjevele co'müypan* ma ca jisas nsem jupj. Nin p'iyá ca nsem sacerdote* noypan, nin p'iyá Moisés* popel sin 'yüsa lajay. Ma ca jisas nsem jupj, tjevele. Tjevele la p'a ca mü'ü'nacj jupj. Tjü'ünan na, ca jas müjünsüs ts'ac' cont'e na. Ca mpü'üm niswá, nin tjevele.

³²Üsüs way sin tji'yüsa la tjiji niná. Pedro ma jostsja niná ca mpalas Jesús lal, mpes jas tjan tjemyana jupj, cus tjeve'le. Tjevele:

—Ma ca nin mya mpalas. Dios ca cyapj mp'a'sas.

³³Jesús la nujuya, yus tjinyuca discipulopan*. Cus tjeve'le Pedrú, tjevele:

—Jutja napj mpe. Satanás* jinwá velen. Jipj ma jele Dios jola jinwá. Yom p'in jola jinwá jele jipj —nin tjevele Jesús.

³⁴Jesús nin tjevele na, tjevele jis la cuwis pjü ne'aj tjelejeñ, tjevele yupj jilal, jupj discipulopan* jilal tjevele wa:

—Nun popa quelel ncapj cyoñca, ma ca nin la mijis jupj jos jinwá. Nin ca la mijis napj lejay jinwá. Napj cruz* po'ó ca ma pats'. Malala ca mpalas wa jupj, ncapj cyoñca mpes. Jupj ca jas mü'üsüs napj mpes. ³⁵Nepénowa ca quelel jis capj mp'a'sacj yupj p'iyá. Ma ca jisas malala se palá, mpes ca mvelecj napj lal japon tulucj. Mop'in ma ca mpatjam Dios lal. P'a casá nsem nepénowa jis lal. Nepénowa nca'liñ napj lal japon mpes. Nca'liñ ca nacj napj mpes javelepj mpes. Nin mvelecj Dios 'üsüs liji gente jis lal napj mpes. Más 'üsüs ca jis mpalas yupj la p'a jis lal. Yupj lovin ca mpatjam Dios lal.

³⁶”Nepénowa pülücj jatatj nosis casá, mop'in ma polel patja Dios lal. Pjü way jatatj nosis nt'a ca nacj. Newa 'üsüs way tulucj pjü niná, yupj ma polel patja mpes. ³⁷Yupj ma polel jaylacj lajay mpatjam Dios lal.

³⁸”Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Po ma nu tjemaycas napj mpes. Po ma nu tjemaycas napj velé mpes. Quina patja ma jisas Dios. Pajal malala nyuca lajay. Nun nu tjemaycas yupj ca jus nlayecj nun ncapj coñcó, ne mayca wa ca nsem napj nun mpes, niswa tjacuwis na. Niswa tjacuwis na, pjü ca nucucj pajal püné napj, Mpapay jinwá. Ncuwis Dios angelpañ* jis lal.

9 ¹Jesús tjevele wa yupj jilal:

—T'üc' way velé nun jilal. Nun nepénowa ca nucú Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. Custjay ma taca'liqué na p'in, nun ca nucú niná. Newa potjaqué na p'in, pajal 'üsüs ca mpalas Dios pajal püné mpes.

Jesús jas jaw tepyala Dios mpes.

(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)

²Ts'ac' séisiya tjejyawca na, Jesús tjemey Pedro lal, Jacobo lal wa, Juan lal wa. Yupj jis lal tjemey joc' campanya toñca nt'a, tucuc' pacá nt'a. Yupj yulupjana way p'in tjil. Ne'aj tjatja na, Jesús p'a casá justa tepyala tjunuc yupj. ³Jupj jas quip pajal pje tepyala, jas jaw jinwá. Ma

polel pülül la patsj ne pajal pje way cüpalas Jesús jas quip pje way tepyala jinwá. ⁴Nepé lay tepyala wa Elías*. Moisés* lay tepyala wa. Yupj manas profetapan* püna tapatjá. Tjoweleptsja Jesús lal. ⁵Pedro tjevele Jesús lal:

—Rabbí*, po 'üsüs qui'á jyatjaquecj. Ts'epjel cónt'eya ca sin müjünsücj. Pjaní jipj mpes ca nsem, pjaní Moisés* mpes ca nsem, pjaní Elías* mpes ca nsem.

⁶Ma seletsja tsjan más 'ücj la veles, mpes niná tjevele. Pajal lacj jeyaptsja yupj.

⁷Jupj nin tjevele na, mol lay tepyala, palá tjac' yupj jis capá nt'a. T'asiyú tóncatsja. Nepé vele pjactsja: “Niná napj Natjam. Quelel lejaj yupj. Tjajja'aque' jupj velá”, nin tjevele mol mpe. ⁸Nin tjepjyacañ na p'in, t'asiyú tjunuc yupj. Jesús jusapj tóncatsja. Leñtsja Moisés*, Elías* leñ wa.

⁹Yacjaya joc' mpe palavin tjiquil. Palavin jiquiltsja na, Jesús jis tjiyyü'ta ma jis la veles la p'a jilal tsjan tjunuc yupj. Tjevele jupj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Mpa'is ca, ca jas müjünsüs la püt'üs niswá, tjevele. Jas tjiyyünsa na, 'ücj jis la veles tjunuc mpes joc' mo'ó; nin tjevele Jesús yupj jis lal.

¹⁰Mpes ma tjowelepj niná la p'a jilal. Yuwá p'in jis la tjü'üy tsjan mpes Jesús tjevele mpa'is ca, jas müjünsüs la püt'üs niswá. ¹¹Tjowelepj Jesús lal:

—Cupj pyonecj jipj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas. ¿Tsjan mpes niyom nepénowa javelepj Elías* mwalá way jac'? Nin javelepj Moisés* popel sin 'yüsa lajay.

¹²Jesús wola tjevele:

—T'üc' way Elías* mwalá way jac' Jepa Püné lal. Dios Popel vele jupj pjü 'ücj liji Jepa Püné jac' mpes. Mop'in nin, Dios Popel vele pasal malala ca ma palas. Nosis casá patja malala ca mvelecj napj nin po'ó. ¿Ncu solejé tsjan mpes Dios Popel nin vele? ¹³Nasa tjac' Elías. Malala la tjajay jupj lal, yupj jisastsja jinwá. Dios Popel tjevele ca nin la mijicj jupj lal, ne nin la tjajay —nin tjevele Jesús.

Jesús pje'á la ts'iya lapanen tjamacjas jos mpe.

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

¹⁴Joc' 'alá mpe tjiquil na, niswa tjil la p'a discipulopan* nt'a. Tjunuc gente pülücj t'asiyú lejeñtsja yupj jilal. Niyom nepénowa la veleltsja yupj jilal. Yupj ne Moisés* popel sin 'yüsa lajay witjacj. ¹⁵Pjü way

ne'aj 'a jis tJimmyula ma salejeptsja Jesús ncuwim quinam. Mpes tjac' na, po yólatsja jupj tjac' mpes. Ts'equeneñ la tjalapan jupj lal. ¹⁶Jesús jis la tji'yüya discipulopan:

—¿Tsjan niná nun tJoweletsja niyom nenem jilal, lo velelé?

¹⁷Yom p'a wa wola tjevele Jesús lal 'a jis tJimmyula popé:

—Natjam lal tjacuwis jipj nt'a. Lapanen pü'ü jupj jos mo'ó. Natjam ma polel vele liji jupj, lapanen. ¹⁸Nenéyawa tjiü'le jupj. Ntjiü'le na, 'amá po'o tyüla liji jupj. Natjam lampe p'yoya, wüis si quilila. Pajal cyac'aja. Napj la tjemyon jipj discipulopan* jilal yupj ca pje'á la ncoyecj lapanen. Ma polel nin la tJajay yupj.

¹⁹Jesús tjevele yupj jilal:

—Nun ma poné napj lal. Pajal püs way li nuctsja nun ca mponé napj lal. Püs way tüpü'üs nun lal quinam. Lowa, jupj jatjam lal nculá.

²⁰Nin la tJajay, lal tjiquil. Lapanen Jesús jus tJinyuca na, tJamacjas jun jyu'ya, ticyücyü'ú la tjiij jupj. Tyüla jupj, la ts'yüpjütü. Lampe p'yóyatsja. ²¹Jesús la tji'yüya tJamacjas popay lal:

—¿Ncu püs way nin pyálatsja?

Jupj wola tjevele:

—Mwalá way tepyala jupj tsjictsja na. ²²La pülücj jupj tyüla nas 'awa mo'ó, 'üsú mo'ó 'ots'ipj, lapanen nin liji. Quelel 'yü'na jupj. Jipj polel qjuis capj p'yacj ca nacj. Jele t'as malala qjuis tepyala mpes. Qjuis capj tjep'ya'sa.

²³Jesús tjevele:

—¿Tsjan mpes velen napj polel nucopj p'yacj ca nacj? Jipj napj lal pyon, pjü 'ücj la pal.

²⁴Mpes leñ way yümücj tjevele:

—Napj pyon. iNcapj tjep'ya'sa, más 'üsüs ca mpon!

²⁵Pülücj ts'equeneñtsja yupj nt'a jis la nuc tepyalá. Mpes Jesús cus tjeve'le lapanen. Tjevele:

—TJamacjas niná ma pjoca, ma wa vele, jipj nin lejay. 'I jütütj, jutja jupj jos mpe. Lovin ma ca mim jupj jos mo'ó niswá —nin tjevele jupj lapanen lal.

²⁶Nin tjevele na, lapanen yümücj la tipiya. TJamacjas jun jyu'ya, pajal ticyücyü'ú la tjiij jupj. Tjemey jupj. TJamacjas tepe'e jinwá pü'ütsja jupj. Pülücj tJowelepj nasa tepe'e. ²⁷Tepe'e tulucj jupj. Jesús jupj mos mpes ntjiü'le, jas tjiijyünsa. Tóñcatsja jupj quinam.

²⁸Yacjaya Jesús wama tjemey. Jupj discipulopan* wama tJil wa, la tjiü'yü jupj lal la p'a leñtsja na:

—¿Tsjan mpes ma polel pje'á jas tjejamacj lapanen niná?

²⁹Jis wala tjevele:

—Lapanenpan nepenowá pajal costa way sin jomá. Nintsja niná. Más 'ücj lo moná Dios lal ca 'ücj jas majamá; ts'ac' pjaní ma ca nlajá, Dios lal ca mvelé p'in. Ma nin lojí, ma ca mim —nin tjevele Jesús.

³⁰Locopyaya tjemey Jesús, jupj discipulopan* jis lal. Galilea culupwen nipj tjil yupj. Jesús jostsja la p'a ma ca jus nlayecj ne'aj lyawuñtsja yupj. ³¹Sin tji'yüsa la tjíjitsja jupj discipulopan, ne nin. Yupj jis lal tjevele: “Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Dios ca ma'ayas niyom ca malala la mijicj napj lal yupj jisas jinwá. Ca ma 'ü'nacj; locopyaya, ts'ac' cont'e na ca nin müjünsüs la püt'üs niswá”, nin tjevele jupj. ³²Yupj ma sin tji'yüsa jupj tjevelá. Lacj tjeypaj, mpes ma queleltsja la 'üy tsjan mpes nin tjevele.

Jesús sin tji'yüsa lis tjiji pjacj más püné nsem.

(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)

³³Ne'as tjil quinam Capernaum nt'a, pülücj patja nt'a. Wama tjatja na Jesús la tji'yüya jupj discipulopan* jilal:

—¿Tsjan mpes lo veletsja nunwa tjalawú na?

³⁴Lyájasa tjatja yupj. Jis tjemýácatsja yupj. Ma quelel javeleptsja tsjan tjowelepj yupj jümücj casá tjelyawuñ na. Nin tjowelepj cana yupj popé más püné. Niná mpes la tjowelel discipulopan*.

³⁵Jesús 'etjele quinam. Tjevele jis la cuwis jupj discipulopan*. Tjevele:

—Nujisas noypan ca nsem nun, más 'ücj po 'in tsjictjacj jin nujola t'as nun p'iyá. Nun pjü jis mozopan nu tepyala na, noypan ca nsem nun.

³⁶Jupj nin tjevele na, tsjicj tecyumaná, discipulopan* culupwen nt'a tjijyünsa jupj. Col tjevyala tsjiquis. Jesús tjevele yupj jilal:

³⁷—Gente pülücj nin jinwá patja, yupj tsjicj niná jinwá. Najas nun ma nujola noypan way nun p'iyá. Najas 'üsüs lojí yupj jilal napj mpes. 'Üsüs lojí na yupj jilal, t'üc' way 'üsüs wa lojí napj lal. 'Üsüs lojí na napj lal, t'üc' way 'üsüs wa lojí Dios lal; jupj nin tjejyama quil'á.

Dios mpes tsji' lajay, pjü Dios ts'uyupj jilal tsji' lajay.

(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

³⁸Juan tjevele Jesús lal:

—Nejepa, jus tjinyucucj yom p'a wa lapanenpan pje'á li ts'iyatsja jupj. Jipj lyá tjevele mpes lapanenpan pje'á la ts'iya. Tjevelecj jupj lal ma nin ca la mijis jupj, ma ncuwa popa ne.

³⁹Jesús tjevele:

—Po ma müjü'tú jupj ma ca nin la mijis. Jupj napj nlá vele 'üsüs la mijis, yom p'in ma polel liji jinwá. Yom nin lijá, ma malala mveles ca napj nin po'ó yacjaya. ⁴⁰Jupj p'a casá jola tulucj cupj qjuilal, qjuis capj p'ya'sa jupj. ⁴¹Nepénowa ca nucopj mp'a'sacj ca nacj nun ncapj coicó mpes. 'Üsú ca nu ma'ayacj müsiqué p'in ca nacj, 'üsú nu vya na. T'üc' way velé napj, Dios ca 'üsüs la mijis yupj jis lal nin la tjajay mpes p'in.

Malala lajay malala ca jis mpalas.

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

⁴²”Tsjictjaj nepénowa japon napj lal. P'a wa nin la qjuijis ne tsjictjaj nenem malala nyuca la qjuijicj, malala pajal ca nsem jupj lal, nin la tjiji mpes. Más 'ücj nactsja la p'a wa pe püné ntsu'pacj jupj mwen po'ó, ca 'üsú püné mo'o la nts'iyacj, mpa'is.

⁴³”Po ma malala la müjí. Nun quelel malala lojí nun jis mas mpes, ma la müjí. Nun jis mas cjuwá jinwá jin nujola t'as. Nun jis mas taná t'ü jinwá jin nujola t'as. Más 'ücj nun jis mas cjuwá, mpatjaqué Dios lal. Más malala nsem nun jis mas mat'e nlawú 'awa püné nt'a. Ne'aj leñ pjacj se wat'ata 'owus.

⁴⁴ ‘Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.’

⁴⁵”Nun quelel lowú, malala la müjí, ma la müjí. Nun jis tsjam cjuwá jinwá jin nujola t'as. Nun jis tsjam taná t'ü jinwá jin nujola t'as. Más 'ücj nun jis tsjam cjuwá, mpatjaqué Dios lal. Más malala nsem nun jis tsjam mat'e nlawú 'awa püné nt'a.

⁴⁶ ‘Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.’

⁴⁷”Nun quelel malala lojí nun nucú mpes p'in, ma ca nucú niná. Nun jis jun tulucj jinwá jin nujola t'as. Nun jis jun pje'á la ts'i jinwá nujola t'as. Más 'ücj nun jun pjaní mpatjaqué Dios pü'ü nt'a. Más malala nsem nun jis jun mat'e nlawú 'awa püné nt'a.

⁴⁸ ‘Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.’

⁴⁹Pjü ne'aj ca malala jis mpalas 'awa mpes.

⁵⁰”Sal 'üsüs way. (Sal mpes ts'yuca pwisis, ma malala mpalas, ma mojo jupj.) Nin tulucj sal ma wüjü na. Sal ma wüjü na, ma polel wüjü lajay jupj. Najas sal 'üsüs jinwá nsem nun nosis casá. 'Üsüs ca la müjí

napj najas jin. Mpes ma ca pjü malala jis mpalas nosis casá patja. Po ma la tjowe'lé nunwá. Quelel lis müjif nun jis pülücpan.

Malala Dios lal yom se jamá jupj jats'om.

(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

10 ¹Jesús tjemey quinam. Tjemey Judea nt'a. Tjemey 'üsú püné na'aj po'ó, 'üsú niná Jordán lotsja. Gente pülücj tjiquil niswá jupj nt'a. Sin tji'yüsa lis tjiji, jupj lovin nin la tjiji jinwá. ²Fariseopan* nepénowa tjiquil wa Jesús nt'a, la 'üytsja jupj lal. Ma jisastsja Jesús. Yólatsja costa way nsem jis wala la veles. Jisastsja jupj mveles malala ca nsem judiopan* jis lal. La tji'üy: —¿Ncu 'ücj Dios lal yom se jamá jupj jats'om, jats'om ma ncuwim niswá?

³Jesús jis wala tjevele:

—¿Ncu solejé tsjan tjiyü'ta Moisés* püná?

⁴Tjowelepj:

—Jupj tjevele yom ma jos na jupj jats'om, 'ücj papel mpaques, ma'ayas jupj. Papel ca mveles quepj niná jupj jats'om tulucj quinam.

⁵Jesús tjevele:

—Nun ma quelel lojitsja Dios jos jin. Nin mpes Moisés* tjevele yom ca nin la mijis jats'om se jamá na.

⁶”Dios nosis la tjiji na, jupj ma jostsja yom nin liji. ‘La tjiji wa niyom, nequem, 'ücj ca mwayiñ yupj.’ ⁷Dios tjevele: ‘Yom ca mim popay mpe, jamay mpe, jats'om lal lo püt'üs. ⁸Ca quelel la mijis jupj. Manas ca jüp'üy pjaní jinwá nsem yupj.’ Nin mpes yupj mat'e tulucj, tjewyayiñ na. Yupj jüp'üy pjaní p'in nsem Dios lal. ⁹Dios yugo sey pjucj po'o tipyünta jinwá la tjiji. Dios p'iyá nin la tjiji na, gente ma polel sin tjan sin majamacj —Jesús nin tjevele.

¹⁰Yacjaya Jesús discipulopan* yusapj játjatsja wa mo'ó Jesús lal. Yupj jisastsja jupj ca 'üsüs mveles niná, tsjan mpes yom ma polel se jamá jats'om. ¹¹Jesús tjevele:

—Yom se jamá jats'om, p'a lal woya ca nacj. P'a lal woya na, Dios ca mveles yom niná ca ma jats'om ne'aj mya'na jupj. P'a lal woya, malala liji jats'om mwalá way lal. ¹²Nenýawa quepj jama voyum mpe. Niná quepan p'a yom lal woya. Jupj p'a voyum lal mpü'üm, mop'in Dios ca mveles quepj niná ma voyum lal wine. Malala lajay p'in Dios lal —nin tjevele Jesús.

Jesús jostsja tsjictjacj jiquil jupj nt'a.

(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³Nepénowa tucuman yupj jis tsjictjacj Jesús nt'a. Jisastsja Jesús tsjictjacj sey pjucj po la mo'ot'es, mveles ca 'üsüs jis mpalas tsjictjacj

Dios mpes. Jesús discipulopan* jis capj tjoweel yupj, tsjictjacj jis lal tjiquil mpes.

14 Jesús tjapjaca yupj tjowelepj. Po ma jostsja tjowelepj. Tjevele: “Jis ma'ayá ca ncul tsjictjacj napj nt'a. Po ma jis müjü'tú ma ncul. Gente japon tsjictjacj japon jinwá, Dios 'ücj si jütüta yupj. 15'Ücj tsjictjacj jilal Dios si jütüta. Gente ma jisas Dios si jütüta yupj, tsjictjacj jinwá, ma ca Dios popa jis mpalas yupj. T'üc' niná”, Jesús nin tjevele. 16Tsjictjacj pwena tje'yonsa jupj quinam. Sey pjucj po la tje'yot'a, tjevele 'üsüs jis mpalas Dios mpes.

Costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

17 Jesús tjemey quinam. Jámatsja na yom ts'üequené, tjac', tüic' jin tjüjünsü Jesús wolap'a'á. Tjevele:

—'Üsüs way jipj. 'Üsüs sin 'yüsa lejay. Najas mvelen napj lal tsjan más 'ücj la mejay napj ne ca Dios la mijis 'ücj mpül'üs lovin jupj lal.

18 Jesús jupj wola tjevele:

—¿Tsjan mpes tjevelen napj 'üsüs way? Dios p'in 'üsüs way jupj. 19Jipj selen Dios tjijyü'ta jupj Popel mo'ó. Tjijyü'ta ma mü'ü'nan la p'a. Tjijyü'ta niyom ma ca ne'aj jis manucj sejats'om tulucj. Tjijyü'ta nequem ma ca mal yupj jis vayum tulucj jilal. Ma mpequem. Ma la ntsawilin. Ma la ntsawilin la t'anques la p'a juts'a'á. 'Üsüs la mijin pyapay, jemay jilal. Jele nsem noypan way yupj jipj lal.

20Ninana yomen wola tjevele:

—Lovin la tjejay niná jupj tjijyü'tá. Napj tsjictsja na p'in lovin nin la tjejay.

21 Jesús jus tjinyuca jupj. Quelel la tjiji jupj, mpes tjevele:

—Pjaní way ma la tjejay jipj custjay. Pjü way vender la mijin jipj jits'a'á. T'emel niná jis ma'ayan t'emel cjuwá mpes. Nin la tjejay na tsjay pülücj ca nta'an Dios pül'ü nt'a. Nin la tjejay na ncuwim. Nin ca la mijin napj lejay jinwá. Napj cruz* po'ó ca ma pats'. Malala ca mya palas wa, ncapj cyoñ mpes. Ca jin mü'üsüs napj mpes.

22Yom niná tjapjaca na, pasal 'aplijila tepyala jupj. Tjemey. Pajal pülücj tyá'atsja, ne ma quelel ljítsja jupj Jesús tjevelá.

23Mpes Jesús yus tjinyuca jupj discipulopan*. Tjevele yupj jilal:

—Pajal costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

24Jupj discipulopan* pasal yólatsja niná tjevele mpes. Jupj niswa tjevele:

—Gente nepénowa japon 'üsüs mpatjam yupj jatatj mpes; pülücj jatatj yupj. Costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. ²⁵Pasal costa way camello* jav jul casá jama. Camello ma polel nin liji niná. Más 'in costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

²⁶Jupj discipulopan* pajal nin yólatsja quinam niná tjevele mpes. Tjowelepj yuwá: “Pajal costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. Pjü way ma 'üsüs se palá Dios lal ca nacj, ma mpatjam Dios lal.” ²⁷Jesús yus tjinyuca, tjevele:

—Gente yusapj p'in ma polel 'üsüs se palá Dios lal. Dios 'ücj nin liji yupj mpes. Pjü way 'ücj liji Dios.

²⁸Pedro Jesús lal tjevele:

—Cupj cuts'a'á jatja tjeleque jipj lal. Tjeleque cyapj la coñ.

²⁹Jesús tjevele:

—Nun nuts'a'á jatja tjalawú napj lal, 'üsüs pajal napj lal. Po 'üsüs ca nsem nun mpes, nin la tjüj'j mpes. Nepénowa quelel pjü lajay napj najas jinwá, quelel javelepj p'a jilal napj 'üsüs la tjejay gente mpes. Nin mpes jil nepenowá yupj jis wa mpe. Jil jis pülücpan mpe ca nacj. Nepénowa jil yupj jis papay mpe, sejamay mpe 'ots'ipj. Nepénowa jil yupj sin popa mpe. Nepénowa jil yupj jis mama mpe. ³⁰T'üc' way pasal pülücj ca jis ma'ayas Dios yupj nin la tjajay mpes. Nin ca jis ma'ayas nosis casá patja na. Ca jis ma'ayas jis wa pülücj. Ca jis ma'ayas jis pülücpan pülücj, sejamay pülücj 'ots'ipj, sin popa pülücj 'ots'ipj. Ca jis ma'ayas wa momas pülücj. Newa nin, gente la p'a malala nyuca lis mijicj, yupj ncapj jacoñ mpes. Tsjicj way p'in malala se palá yupj. Niswa tjacuwis na, lovin ca mpatjam Dios lal, nin ca jis ma'ayas. ³¹Nepénowa püna p'in topon napj lal, tsjictjacj ca nsem napj jepa 'os na. Nepénowa p'a jawasa ca mponecj, noypan ca nsem yupj. Nin ca nsem pülücj jis lal —nin tjevele Jesús.

Niswa Jesús tjevele mpa'is ca jupj.

(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)

³²Jiltsja quinam Jerusalén nt'a. Jesús mwalá way jámatsja. Discipulopan* ma sin 'yúsatsja tsjan mpes jupj ne'aj jámatsja. La p'a wa yupj jis lal jiltsja, lacj jeyaptsja ca malala mpalas Jesús. Jupj discipulopan dóceya jis lal sin tjan tjemey niswá. Jilal tjevele tsjan ca mpalas jupj lal. ³³Tjevele: “Jerusalén nt'a leque quinam. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Dios ca jis ma'ayas niyom nepénowa malala la mijicj napj lal; sacerdote* noypan ca nin la mijicj, Moisés*

popel sin 'yüsa lajay ca nin la mijicj wa. Yupj ca mvelecj napj malala la tzejay. Ca mvelecj ca ncapij ntülücj, ma pats'. Mpes ca ma manucj judiopan* tulucj nt'a. ³⁴Yupj ca la mpjüts'ünücj napj lal. Napj nin po'ó ca mputs'acj, ca ma süpücj wa. Ca ma 'ü'nacj. Ts'ac' cont'e tepyala na ca nin müjünsú, mpü'üs niswá”, tjevele jupj.

Jesús jos jupj sa coñ ma püné jin yola yupj p'iyá.

(Mateo 20.20-28)

³⁵Discipulopan* mát'eya tjiquil Jesús nt'a; Jacobo pjaní, Juan pjaní wa, yupj Zebedeo jatjampan. Tjowelepj:

—Jesús, qjuisas jipj ca nin la mijin cupj qjuisas.

³⁶Jesús jis la tji'yüya:

—¿Oyn jisas la mejay napj nun mpes?

³⁷Tjowelepj:

—Jipj ca Jepa Püné nsem p'a jawasiyá. Cupj quelel jyatjaquec jipj lal, pjaní jipj li'inyampe, pjaní wa jipj nancupwepe.

³⁸Jesús tjevele:

—Nun ma solejé tsjan niná nun lo moná. Malala ca ma palas. ¿Ncu 'ücj wa nun jilal ca malala nu mpalas, malala ne palá jinwá? Malala ca nsem pajal.

³⁹Tjowelepj:

—'Ücj wa niná cupj qjuilal.

Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nin ca nsem nun lal. Ca malala nu mpalas, malala ne palá jinwá. Malala ca nsem pajal. ⁴⁰Newa nin, napj ma polel velé nun ca majatjaqué napj lal, pjaní li'inyampe, pjaní wa nancupwepe. Dios la t'ya pjacj majatjum ca ne'aj. 'Ücj la tjiji nasa yupj mpes —nin tjevele Jesús.

⁴¹La p'a discipulopan* diéziya tjepjyacañ yupj nin la tjomon Jesús lal. Mpes ts'a tji'in Jacobo lal, Juan lal wa. ⁴²Mpes Jesús tjevele ca pjü 'a jis mulus jupj nt'a. Tjevele:

—Judiopan* tulucj jis jepapan jajütütj la p'a wa, yupj noypan mpes. Yupj nin yola 'ücj nin lajay jepapan. Nin p'iyá yupj jis auxiliarpán yümücj se jütütj wa ne'aj patjá. ⁴³Nin tulucj ca nsem nun jis lal. Nun p'in nujos noypan nsem nun, ca pajal 'üsüs la müj la p'a mpes. Yupj jis mozo jinwá nsem nun. Nin lojí na, noypan nsem nun. ⁴⁴Nujisas nun más 'üsüs way nsem pjü way jilal, ca 'üsüs la müj lovin pjü way jis lal. Pjü jis esclavo* jinwá ca nsem nun. Nin lojí na, más 'üsüs nsem nun la p'a jis lal. ⁴⁵Nin lejay napj. Napj p'iyá niná Yomen Dios

jas tjejamá. Napj tjacuwis jis capj la p'acj la p'a. Yupj ncapj jap'acj mpes tjacuwis tulucj. Malala jis tepyala nosis casá patjá, malala la tjajay mpes. Napj ma pats' ca yupj mpes. Nin mpes yupj popa pülücj ca 'üsüs nsem Dios lal —nin tjevele Jesús.

Bartimeo ma polel nyúcatsja. Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj.

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

⁴⁶Ne'as tjil Jericó nt'a, pülücj patja nt'a. Yacjaya Jesús tjemey jupj discipulopan* jis lal Jericó mpe. Gente la p'a pülücj jis capj tocoñ jümücj nt'a. Yom ma polel nyúcatsja ne'aj já'asatsja jümücj nt'a. Bartimeo lotsja. Timeo jatjam waytsja jupj. Lovin t'emel la tjemýónatsja. ⁴⁷La p'a wa jupj wola tjowelepj Jesús ne'aj jámatsja. Mpes pajal yümücj la tipiya:

—Jesús, ncapj tjep'ya'sa. Dios jin tjejamama nosis nt'a. Jipj David* püna tüpü'ü popa p'iyá.

⁴⁸Pülücj cus tjowelet jupj. Tjowelepj:

—iLyájasa t'as!

Más yümücj la tipiya:

—Ncapj tjep'ya'sa. Dios jin tjejamama nosis nt'a. Jupj David* püna tüpü'ü popa p'iyá.

⁴⁹Jesús tyantaná. Tjevele:

—Mvelé ncuwim napj nt'a.

Mpes tjowelepj ma nyuca lal:

—'Ücj jyas t'as. Jin tjiyyünsa. Jupj jos jipj jay jupj nt'a.

⁵⁰Mpes jupj cobija palá la ts'iya. Leñ way jas tjiyyünsa, tjemey Jesús nt'a.

⁵¹Jesús la tji'yüya:

—¿Tsjan jyas napj lejay jipj mpes?

Ma nyuca tjevele:

—Nejepa, po quelel nyuc napj.

⁵²Jesús tjevele:

—Jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejay mpes nasa 'i tjü'ü'sa jipj. 'Ücj mim quinam.

Leñ way 'ücj nyuca tepyala. Cus tecyoñca Jesús jümücj nt'a.

Gente 'üsüs tjowelepj Jesús po'ó, Jerusalén nt'a tjemey na.

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

11 ¹Ne'aj way p'intjsja quinam Jerusalén nt'a. Ne'as tjil Betfagé nt'a nepénowa tapatja nt'a, Betania nt'a wa nepénowa tapatja nt'a. Jis wa

ne'aj lejeñtsja tucue' po'ó, niná tucue' Olivos ló. Ne'aj tjl na Betfagé nt'a, Betania nt'a wa, Jesús discipulopan* má't'eya sin tje'yama, ²tjevele: “Lowa yupj jis wa lejeñ nt'a. Ne'as tjalawú na soysoy tsjicj ca nucú. Mwen tsyu'pa toñca jupj. Casá 'osos secj jupj custjay. 'Osocté, ncumaná ma 'e jupj. ³P'a wa ca nu la mü'üyas ca nacj tsjan mpes socté jupj. Wola mvelé Nujepa jos jupj. Leñ way ca jas majamas, ca ncunucj jupj niswá, ca mvelé nun.”

⁴Mpes tjl yupj. Jus tjunuc soysoy tsjicj, tsyu'pa tóñcatsja jümücj nt'a. Wa jun vilicj nt'a tóñcatsja jupj. Soc jupj.

⁵Nepénowa lejeñtsja ne'aj, mpes yupj soysoy soc na, la p'a jis la tjü'üy: “¿Tsjan mpes nin lojí? ¿Tsjan mpes socté soysoysos?” ⁶Nin p'iyá jis wala tjowelepj Jesús tjevele jinwá. Mpes la p'a tjowelepj 'ücj jis la winin. ⁷Tjaman soysoysos Jesús nt'a. Sin quip pje'apa la tsjinan soysoy lüicj casá. Jesús casá 'etjele quinam. ⁸Gente pülücj yupj sin quip pje'apa tapajatj jümücj po'ó. La p'a wa manaca pjwel t'ü manaca lejeñ nt'a. Tucutj, jis tapajatj jümücj po'ó. Nin la tjajay 'üsüs lo pal jümücj po'ó Jesús jama nt'a. ⁹Gente pülücj Jesús mwalá way jiltsja. Pülücj cjüil jiltsja wa. Yümücj tjowelepj:

“Üsüs pjac tjowelé Jesús po'ó.

Dios pajal 'üsüs ca la mijis jupj mpes.

Dios mpes vele jupj,

Dios ne cupj qjuis Jepa Püné.

¹⁰Pasal püna David* israelpan* jis jépatjsja,

cupj ne jupj popa p'iyá. Jesús ca müjü'tüs quinam, David tjjyü'ta jinwá.

Tsjun po'o patja 'üsüs pjac ca mvelecj wa

Jesús po'ó.”

Nin tjowelepj.

¹¹Jesús ne'as tjemey quinam Jerusalén nt'a. Dios wo* nt'a tjemey. La tepyala tjinyuca jupj ncu 'üsüs lajaytsja ne'aj. T'awaná tepyala mpes tjemey niswá Betania nt'a, nepénowa patja nt'a. Jupj discipulopan* dóceya jilal tjemey jupj.

¹²Yaya tjl Betania mpe. Jesús vecj pé'tsja. ¹³Higuera tjinyuca jupj, campa way tóñcatsja 'in. Higuera niná julupj 'üsüs lo pistjsja. Lo jánatsja. Mpes Jesús tjemey jupj nt'a. La tepyala julupj. Cjuwatsja jupj. Lo p'in tjinyuca. Ma ne'as custjay lo valas. ¹⁴Mpes Jesús tjevele higuera lal jupj lovin ma ca mvalas niswá. Jupj discipulopan* tjepjyacañ nin tjevelá.

Jesús ma jostjsja vender lajay Dios wo nt'a.

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵Ne'as tjl na Jerusalén nt'a, Jesús tjemey Dios wo* nt'a. Vender lajaytsja ne'aj, jaylacj lajaytsja wa ne'aj. Jesús pje'á sin tje'yama pjü way.

Ma jostsja nin lajay Dios wo nt'a. Nepénowa judiopan* jis t'emel vender lajaytsja romanopan* jis t'emel mpes. Judiopan jis t'emel mpes p'in 'ücj jaylacj lajaytsja ne'aj, Dios wo nt'a. Jesús yus ts'eptaná yupj jis mesa. Nepénowa sipipj vender lajaytsja. Jupj yus ts'eptaná wa yupj jis banco tsjictjacj. ¹⁶Ma jis tje'yaya jis la winin ne'aj vender lajay tucutj na. ¹⁷Nin la tjiji na, jupj sin tji'yüsa lis tjiji ne'aj. Tjevele: “Dios Popel vele Dios tjevelá jupj wo mpes. Vele: ‘Ninana nawá nt'a javelepj napj lal. Gente pjü way 'ücj javelepj napj lal ne'aj. Nin ca ló nsem wosis’, Dios Popel nin vele. Nun ma nujos niná. Nun la tjüj pweapan 'a si mulú qui'á.”

¹⁸Sacerdote* noypan tjepjyacañ Jesús tjevelá, niyom Moisés* popel sin 'yüsa lajay tjepjyacañ wa yupj. Jus nlaytsja gente pjü way ne'aj pajal yólatsja Jesús 'üsüs sin tji'yüsa lis tjiji mpes. Sacerdote noypan nin yólatsja gente lovin ca jisas nsem Jesús. Ma jisastsja. Nin p'iyá yola watsja Moisés popel sin 'yüsa lajay. Mpes yuwá tjowelepj 'oyñ la qjuijicj cü'ü'nacj Jesús.

¹⁹T'yaja na Jesús tjemey Jerusalén mpe jupj discipulopan* jis lal.

Higuera ts'üique tepyala Jesús tjevele mpes p'in.

(Mateo 21.20-22)

²⁰Yaya püstapj jiltsja na, higuera jus tjunuc niswá. Ts'üique tepyala, tepe'e jupj, tjunuc. ²¹Pedro jola tepyala Jesús tjevelá higuera lal. Tjevele Jesús lal: —Rabbí*, tjinyuca. T'añ tjevelen higuera lal lovin ma ca mvalas niswá. Nasa ts'üique jupj.

²²Jesús tjevele:

—Najas mponé Dios lal. ²³Nun popa pyona Dios lal, 'ücj wa vele joc' niná lal: ‘Jutja. Ntolo 'üsú püné mo'ó.’ Jupj newa pyona ca nin mpalas jupj tjevele jinwá, nin ca nsem jupj tjevelá. T'üc' niná. ²⁴Mpes nun jilal velé, lo moná na Dios lal, más 'ücj mponé jupj nasa nin la tjiji nun mpes. Nin toponé na, t'üc' way jupj ca la mijis nujisas.

²⁵Dios nun jis Papay tsjun po'ó. Nun welé na jupj lal, nujola pyala ca nacj nun ts'u 'inyá p'a lal. Niná nujola tepyala na, perdonar la müj jupj. Mpes Dios ca perdonar la numijis wa nun malala nyuca la tjüj. ²⁶Nun ma quelel perdonar la sojí, nun jis Papay Dios ma wa ca perdonar la numijis.

Nepénowa la tjü'üy Jesús lal tsjan pjucj si jütüta.

(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

²⁷Ne'as tjil niswá Jerusalén nt'a. Tjil Dios wo* nt'a. Niyom nepénowa tjiquil Jesús nt'a, yupj nepénowa sacerdote* noypan, nepénowa Moisés* popel sin 'yüsa lajay, nepénowa co'müypan*. ²⁸Jesús lal tjowelepj:

—¿Pjacj 'e tje'yaya 'ücj nin lejaj, jipj lejaj jinwá? ¿Pjacj 'i tjjütüta nin lejaj jipj? —nin la tjü'üy Jesús lal.

²⁹Jesús tjevele:

—Napj ca nu la mü'üy 'ots'ipj. Pjaní way p'in nu la mü'üy. Niná nawala tjowelé na, napj ca mvelé wa nun lal pjacj ntjjütüta nin lejaj. ³⁰Juan el Bautista bautizar* lis tjiji gentas. ¿Pjacj tje'yaya ne 'ücj nin la tjiji? ¿Ncu Dios p'in tjjyü'ta ca nin la mijis? ¿Ncu gente p'in jisastsja ca nin la mijis? Nawala mvelé nun. ³¹Yuwá tjowelepj yupj tsjan cüwelem Jesús lal. Tjowelepj: “Ma polel mvelecj Dios tjjyü'ta niná. Nin cüvelecj niná, Jesús ca qjuis la mü'üyas tsjan mpes ma tepyonecj jupj lal. ³²Ma wa polel velecj gente p'in jisastsja nin la tjiji jupj.”

(Yupj lacj jeyaptsja la p'a wa judiopan* jilal. Pjü way yupj topon Juan el Bautista tjevele Dios tjevelá.) ³³Mpes tjowelepj Jesús lal:

—Ma selecj pjacj tje'yaya Juan el Bautista 'ücj bautizar* la tjiji. Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma nlal tjowelé, mpes napj ma wa ca mvelé nun jis lal nun nla tjü'üyá napj lal. Ma ca mvelé pjacj ntjjütüta napj nin lejaj.

**Judío noypan malala la tjajay lovin Dios jomozopan jis lal, jupj
Jatjam lal 'ots'ipj.**

(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

12 ¹Jesús p'a parábola* tjevele yupj jilal. Sin 'yüsa lis tjiji malala pajal Dios lal judiopan* ma jisastsja jupj Jatjam. Tjevele: “Yom pjaní uva pajal pülücj sine jupj. T'asiyú tjivyü'ü sine nt'a. Pe jul püné tyoca, ca ne'aj jay majatsjacj uvas, uva 'üsú mpalas ca. Ts'epjel jas tjjyünsa wa ne'aj, jomozopan ca ne'aj majatjum, majamacj, mpes la p'a ma mpequeñ ne'aj. Yom tecyawaja la tjiji na, jis tje'yaya mo'o jasin p'a witjacj. Yupj 'ücj la mijicj lo valas, ca ma'ayacj jupj tjevyala popé. Nin la tjiji na, campa tjemey.

²P'a jawasa uva tjevyala na, uva juts'a'á jas tjejyama jupj mozo uva lejeñ nt'a. Jas tjejyama la ta'es tjevyala popé. ³Ne'aj tsji' lajay ma quelel ja'ayaptsja tjevyala popé. Yupj ntji'liñ mozo niná, mo'o süp jupj. Jas tjajam, jas pjan tjemey. ⁴Locopyaya uva juts'a'á jas tjejyama p'a mozo uva nt'a tsji' lajay nt'a. Yupj jay süp jupj jay pjucj, malala tjowelepj wa jupj lal. ⁵Nin la tjajay na, uva juts'a'á jas tjejyama p'a wa mozo. Yupj tjü'ünan jupj. Yom uva juts'a'á la p'a pülücj sin tjejyama. Yupj süp nepenowá. Tjü'ünan nepenowá.

⁶Yom uva juts'a'á ma jas tjejyama custjay jupj jatjam. Pajal quelel la tjiji jupj. Locopyaya jas tjejyama jupj. Yom jólatsja yupj ca püné jin

yola jupj jatjam, 'üsüs la mijicj jupj lal. ⁷Nin tuluctsja. Niyom ne'aj la 'el yuwá tjowelepj: 'Niná uva juts'a'á jatjam. Uva lejeñ nt'a jupj juts'a'á ca nsem, popay tepe'e na. Mas, mü'ü'nacj ca jupj. Mpes uva lejeñ nt'a cupj cuts'a'á nsem', nin tjowelepj yupj. ⁸Mpes ntji'liñ jupj. Tjü'ünan jupj. Pje'á la ts'i jupj uva sin mpe", nintsja parabolás*.

⁹Jesús jis la tji'yüya: "¿Ncu solejé tsjan la mijis yom niná? Ca mim uva lejeñ nt'a, mü'ü'nas ca ne'aj tsji' lajay. Uva sin lejeñ ca jis ma'ayas la p'a 'ücj la mijicj lo valas. ¹⁰Dios Popel nin p'iyá vele. Napj selé nun mo'o tjowelé Dios Popel. Vele:

'Niyom nepénowa quelel jajünsüptsja wosis
pe mpes.

Pe pjaní ma jisastsja wosis la jünsüs.

Pe niná t'üc' way 'üsüstsja.

Mpes qjuis Jepa Dios jas tjijyünsa wosis.

Jupj mwalá way tje'yonsa pe niná

wosis si jünsa mpes.

Pe niná más 'üsüs waytsja pjü pe witjacj jilal.

Tsjomis pe niná casá tóñcatsja.

¹¹Cupj selecj Dios p'iyá la tjiji niná.

Jupj pajal 'üsüs way la tjiji.'

Dios Popel nin vele", nin tjevele Jesús.

¹²Yupj salejeptsja Jesús nin tjevele parábola* niná yupj sin po'ó. Mpes quelel tji'liñtsja Jesús. Ma nin la tjajay custjay. Lacj jeyaptsja la p'a wa judiopan* jis lal. Mpes tjil p'in yupj.

Jesús pajal 'üsüs tjevele jupj enemigopan jis lal.

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

¹³Yuwá tjowelepj tsjan más 'ücj ca la mü'üyacj Jesús lal, jupj ca malala jis wala cüveles. Jisastsja yupj 'ücj ca jat' mvelecj jupj po'ó. Nin mpes sin tjajam fariseopan* nepenowá, niyom la p'a jis lal, la mü'üyacj Jesús lal. Niyom la p'a nenem 'ücj jisastsja Herodes jépatjsja Israel mo'ó. Romanopan* mpes tsji' lijitsja Herodes. ¹⁴Yupj tjil Jesús nt'a. Tjowelepj:

—Cupj selecj t'üc' way velen. Jipj ma nin jele ncu la p'a wa jisas jipj velen. Nin p'iyá velen pjü jilal, noypan jilal, tsjictjacj jilal wa. Sin 'yüsa lejay Dios jyü'tá t'üc' way. Nin mpes qjuisas mvelen ncu 'ücj Dios lal impuesto jaylacj lijicj jepa romano* t'e'enca mpes. ¿Ncu 'ücj jaylacj lijicj? ¿Ncu 'ücj tulucj jaylacj lijicj?

¹⁵Jesús seletsja yupj quelel malala lajaytsja jupj lal. Jis la tji'yüya: —¿Tsjan mpes nla 'üyá niná napj lal? Napj selé nun ma quelel jus nlayé nla tjü'tüyá mpes. Nujisas napj malala mvelé. Lowa, t'emel c'a pjaní nca'á ma 'ayá la nuc.

¹⁶T'emel c'a pjaní tucutj. Jesús jis la tji'yüya:

—¿Pjacj wola t'emel wola po'ó já'asa? ¿Tsjan ló t'emel po'ó tapac? Wola tjowelepj:

—Jepa romano* jupj.

¹⁷Jesús tjevele:

—Tja'ayá jepá jupj 'ücj le moná nun lal. Tja'ayá Dios jupj 'ücj le moná nun lal.

Yupj pajal yólatsja Jesús pajal 'üsüs tjevele mpes.

Tecya'liñ ca sin müjünsüs, mpatjam niswá.

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸Niyom p'a wa tjiquil Jesús nt'a. Saduceopan* waytsja yupj. Yupj javelepj tecya'liñ ma ca sin müjünsücj, ma ca mpatjam niswá. ¹⁹Saduceopan quelel jat' la velestsja wa Jesús po'ó, mpes tjowelepj jupj lal:

—Püna Moisés* papel tepyaca tsjan qjuisí jütüta Dios. Ninana pjaní way jupj tepyacá: yom pe'e jats'om popa tulucj, más 'ücj yom jüpülücj mwayis ca tepe'e jats'om lal. Ca popa jana nsem tepe'e jats'om lal. Tepe'e ts'uyupj jin p'iyá ca nsem.

²⁰”Nin mpes cupj lya 'yüyacj. Püna niyom siéteya tapatja, pjü yupj jis sejatjampan yupj. Mwalá way tjowaya, popa tulucj tepe'e jupj. ²¹Tepe'e na, jupj tsüipe tjowaya tepe'e jats'om lal. Nin p'iyá popa tulucj tepe'e jupj. Jupj tepe'e na, jupj jatjay tjowaya wa jüpülücj jats'om lal. Nin p'iyá tepyala jupj lal. Popa tulucj tepe'e. ²²Nin p'iyá jis tepyala yupj jis pülücpán pjü. Pjü tjewyayiñ quepj niná lal. Pjü tecya'liñ. Popa tuluctsja lovin. Pjü tecya'liñ na, quepj niná tepe'e wa.

²³”¿Pjacj jats'om nsem jupj, tecya'liñ sin müjünsücj na jis la püt'üs niswá? Pjü way niyom siéteya tjewyayiñ jupj lal, tapatja na p'in —nin tjowelepj Jesús lal.

²⁴Jesús wola tjevele:

—Nun ma nusin 'yüsa Dios Popel. Ma wa solejé Dios pasál püné way, pjü 'ücj liji jupj. Nin mpes ma nusin 'yüsa niná. ²⁵Tecya'liñ sin müjünsücj na jis la püt'üs, ma ca mwayiñ yupj. Angelpán* Dios pü'ü nt'a patja jinwá ca nsem yupj. Angelpán ma wyayiñ.

26 'T'ü'c' way teca'liñ ca sin müjünsücj, mpatjam niswá. Napj selé nun mo'o tjowelé Moisés* tepyacá. Tepyaca püna tepyalá, yo tsjicj pwetsja na, Dios ne'aj tjá'asa mpes. Tepyaca Dios jupj lal tjevelá. Dios tjevele: 'Napj ne Dios Abraham* lal, Isaac lal wa, Jacob lal wa', nin tjevele Dios. 27 Dios teca'liñ jis Dios tulucj. Patja jis Dios jupj. T'ü'c' way ma solejé nun —Jesús nin tjevele saduceopan* jilal.

Dios jos cupj quelel lijicj jupj.

(Mateo 22.34-40)

28 Yom pjaní tjac', tjapjaca Jesús tjevélatsja saduceopan* jilal. Yom niná Moisés* popel sin 'yüsa lajay sin popa. Jus nléyatsja 'üsüs way jis wala tjevele Jesús. Mpes jupj tjevele Jesús lal:

—Dios pülücj way qjuis tjijyü'ta. ¿Cana más 'ücj jis la jay pjü Dios tjijyü'tá popé?

29 Jesús wola tjevele:

—Napj ca mvelé cana más 'ücj Dios lal ca cupj la mijicj. Jupj tjevele: 'Nun israelpan*, tjapja'aque. Dios cupj qjuis Jepa Püné. Dios pjaní way jupj. 30 Pajal ca quelel la mijin qjuis Jepa Dios. Pajal ca tsji' la mijin jupj mpes lovin. Lovin ca jele mpalas jupj pajal 'üsüs. Ca jupj jos jin la mijin.'

31 'P'a wa 'üsüs wa Dios lal ca cupj la mijicj. Jupj tjevele: 'Ca quelel lis mijin wa ne'aj patjá. Jipj quelel la 'ejay jinwá ca quelel lis mijin yupj.' Manas Dios qjuis tjijyü'ta jupj po jos nin lijicj. Ninana lijicj más 'üsüs jupj lal pjü way lijicj lal —nin tjevele Jesús.

32 Mpes yom niná tjevele:

—'Üsüs tjevelen. T'ü'c' tjevelen Dios pjaní way jupj. Leñ p'a wa Dios. 33 'Üsüs way nin, cupj 'yayacj Dios mpes. 'Üsüs way animal 'yayacj Dios mpes, sacerdote* sa 'üm. Mop'in más 'ücj Dios lal pajal quelel lijicj jupj. Más 'ücj lovin ca qjuiyola mpalas jupj pajal 'üsüs. Más 'ücj pajal tsji' la mijicj jupj mpes lovin. Más 'ücj ca jupj jos jin la mijicj. Más 'ücj nin p'iyá quelel la sijicj ne'aj patjá, cupj p'iyá quelel lijicj jinwá.

34 Yom niná 'üsüs way tjevele jin jólatsja Jesús. Mpes Jesús tjevele jupj lal:

—Leñ way Dios si jütüta popa nsem jipj —nin tjevele Jesús.

Nin tjevele na, yupj jus nlaytsja Jesús lovin 'üsüs jis wala tjevele. Mpes lovin ma la tjü'üy Jesús lal niswá. Laj jeyaptsja Jesús lovin 'üsüs tjevele mpes.

Jesucristo David Jépatsja.

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

35 Jesús sin tji'yüsa lis tjíjitsja custjay Dios wo* nt'a. Yupj jis lal tjevele:

—Dios tjevele jupj ca jas majamas Jega Püné jis capj la p'acj judiopan*. Moisés* popel sin 'yüsa lajay javelepj Jega niná David* popa jupj. ¿Tsjan mpes nin javelepj yupj? ³⁶David p'iyá tjevele yom niná jupj Jépatsja. Dios Cjües cus tjep'ya'sa la veles niná. David nin tjevele:

‘Qjuis Jega Dios tjevele Nejega lal:

“Nt'i'isa napj li'inyampe.

Jipj ca müjü'tün napj lal. Napj ca la mpalan

jipj enemigopan jis lal.

Napj ca la mejay jipj enemigopan tsjyam

'alá jatja jinwá.

Nin ca la mejay jipj mpes, jipj napj lal jac' na.” ’

David tjevele niná Dios tjevelá. ³⁷David tjevele niná yomen jupj Jega wa jupj. Cupj selecj Jega niná nin p'iyatsja Dios ca jas majamas p'iyá. ¿Onin nacj ne David popa nacj jupj? —nin tjevele Jesús.

Pülücj way tjepjyacañtsja Jesús tjevelá. 'Ücj jisastsja tjevele mpes.

Jesús tjevele Moisés popel sin 'yüsa lajay malala yupj.

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

³⁸Jesús sin tji'yüsa lis tjíjtsja custjay. Tjevele: “Moisés* popel sin 'yüsa lajay malala yupj. Po ma nin p'iyá la müjí, yupj lajay jinwá. Yupj jisas la p'a yola noypan yupj, mpes sin quip campa sin quipe yupj. Pülücj lyawuñ nt'a po jisas la p'a 'üsüs javelepj yupj jilal, 'üsüspan jilal javelepj jinwá. ³⁹Judiopan* 'a si mulú nt'a, silla más 'ücj nt'a la 'osos jisas, cocoypan p'in jatja nt'a. Pülücj 'a si mulú na jis la las, más 'üsüs nt'a quelel jatja lovin, noypan jatja nt'a. Nin lajay Moisés popel sin 'yüsa lajay. ⁴⁰Yupj pequeñ nequem jis wa, nequem jis vayum tecya'liñ. Newa jisas la p'a 'üsüs jin yola yupj. Mpes püs way javelepj Dios lal pülücj pjyacañ nt'a. Nin lajay Moisés popel sin 'yüsa lajay, mpes Dios ca mveles más malala la tjajay yupj la p'a jilal. Más ca jis capj ntülüs yupj pjü jilal”, nin tjevele Jesús.

Quepj t'emel cjuwá po 'üsüs tje'yaya.

(Lucas 21.1-4)

⁴¹Caja nepénowa játjatsja Dios wo* nt'a, t'emel mo'o la 'onsos Dios mpes. Jesús ne'aj p'in 'etjele, yus tjinyuca gente pülücj tjo'onsopj t'emel caja mo'ó. Pülücj jatatj pülücj tjiquil wa, t'emel pülücj tja'ayapj yupj. ⁴²Tjinyuca wa quepj pjaní, t'emel c'a mát'eya p'in mo'o tje'yonsa jupj. Centavo pjaní jaylactsja p'in. Quepj niná voyum tepe'e jupj.

Pjü cjuwatsja jupj. ⁴³Jesús tjevele jupj discipulopan* jilal jis la cuwis. Tjevele: “Quepj niná más pülücj mo'o tje'yonsa la p'a jilal. T'üc' niná. Voyum tepe'e jupj. Pjü cjuwá jupj. ⁴⁴La p'a pülücj jatatj popé tja'ayapj yupj. Quepj niná pjü cjuwá jupj. Pjü tyá'atsja mo'o tje'yonsa. Cjuwá quinam. Ma polel jaylacj liji la las quinam. Mpes t'üc' way pülücj mo'o tje'yonsa jupj la p'a jilal.”

Malala ca mpalas Dios wo.

(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

13 ¹Jesús Dios wo* mpe tjemeytsja na, jupj discípulo* pjaní tjevele jupj lal:

—Tjinyuca. Tsjay 'üsüs way wosis witjacj qui'á. Noypan yupj. Tsjay 'üsüs way pwen wosis jas tjüjünsüpj mpes, noypan yupj.

²Jesús tjevele:

—Napj nyuc wosis witjacj nenem. Tjunuca wa nun. Pasal 'üsüs way yupj. Pjü way niná ca malala mpalas. P'a jyawca na judiopan* jis enemigopan ca ncul. Yupj ca sin mojoyecj pjü way niná wosis. Pjü pwen ca palá la ncoyecj, wa la tjajay mpes. Pjü ca na'aj la ncoyecj, mpes pe pjaní ma ca p'a casá ma'ajam nsem. Niná t'üc' way —nin tjevele Jesús jupj discipulopan* jis lal.

Jesús tjevele malala ca mpalas nosis nt'a jupj quelel jac' na.

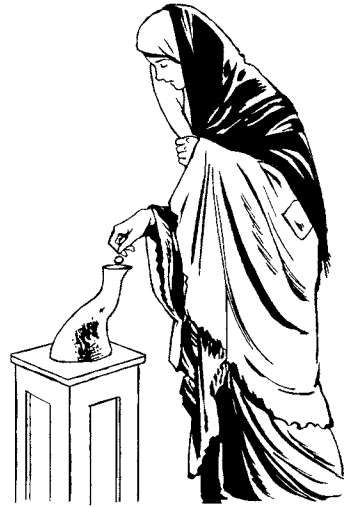
(Mateo 24.3-35,42,44; Lucas 21.7-24; 17.22-24; 21.25-36)

³Yacjaya Jesús tjemey joc' 'ala'á, tucuc' Olivos ló nt'a. Jupj 'etjele ne'aj. Ne'aj p'intjsja Dios wo* toñca nt'a. Jupj ne'aj tjá'asa na, jupj discipulopan* nepénowa tjiquil jupj nt'a yusapj. Yupj sin popa pjaní Pedro waytsja, Jacobo p'a wa, Juan p'a wa, Andrés p'a wa. Jupj lal tjowelepj:

⁴—Jipj tjevelen cupj qjuilal malala ca mpalas Dios wo*. ¿'Ona ca nin mpalas? ¿Tsjan ca mpalas mwalá way p'in, ca jus nlayecj leñ way malala mpalas ca Dios wo?

⁵Jesús jis wala tjevele:

—'In tjajama. Pülücj ca ncul, ca la ntsawilicj gente jis lal. Ma toponé yupj javelepj. ⁶Yupj pjaní pjaní ca mvelecj yupj p'iyá Cristo.

Quepj t'emel cjuwá po 'üsüs tje'yaya. (San MARcos 12.42)

Ca mvelecj Dios sin tjejjama yupj. Pülücj ca mponecj yupj javelepj. Po ma toponé nun.

7”Nun ca jus nlayé wa militarpan pülücj la palan p'a nt'a. Ca jus nlayé wa quelel la palan p'a jyawca na 'ots'ipj. Po ma locj tjejjá niná tepyala na. T'üc' way malala ca mpalas nosis nt'a. Custjay ma pjü tecyawaja niná malala tepyalá. 8Ca pülücj la mpa'nacj. Nepénowa patja nt'a la mpa'nacj ca p'a nt'a patja jis lal. Ca jis mü'ü'nacj. Jepapan ca sin majamacj jis militarpan jis la palan la p'a jepapan militar jilal. 'Amá jus nquits'is pülücj jun ta'á. Nepénowa patja nt'a ca pjü cjuwá nsem jis la las 'ots'ipj. Pjü niná ca nin mpalas napj quelel cuwis na. Más malala ca mpalas nosis nt'a napj cuy secj na.

9”In tjjajama. La p'a ca nu ntji'liñ nun. Ca nu manucj jepapan nt'a, nucopj la tül. Judiopan* 'a si mulú nt'a ca nu nsüpücj. Nun ncapj coñcó, mpes ca nlüjüqué jepapan jis walap'a'á, yupj nepenowá ne'aj p'in se jütütj, yupj nepenowá jepa noypan. Nun ca mvelé yupj jilal 'onin ne 'ücj potjaqué napj mpes. 10Ma tjacuwis na p'in, napj lal japon ca mvelecj la p'a jilal p'a nt'a. Ca mvelecj napj 'üsüs la tjejjay gente mpes. Pjü nosis nt'a, pülücj se jütütj nt'a ca nin la mijicj.

11”La p'a wa ca nu ntji'liñ, ca nu manucj jepapan nt'a. Nin lajjay na, ma ca nujola mwalá way p'in tsjan ca mvelé nun yupj jilal. Dios Cjües ca nusin mü'üsüs la mijis tsjan más 'ücj mvelé. Nun ma ca mvelé nun nujola jin. Nun welé na, Dios Cjües jos jin ca mvelé. Mpes nun welé na, Dios Cjües p'iyá ca mveles yupj jis lal.

12”Ne'aj patja nun jis enemigopan ca nsem neneyawá, nun ncapj coñcó mpes. Nepénowa malala ca mvelecj jis pülücpan sin po'ó, mpes jepapan ca jis mü'ü'nacj yupj jis pülücpan. Nepénowa ca malala mvelecj wa sejatjampan sin po'ó. Ca jisas wa nsem jepapan jis mü'ü'nacj yupj. Nepénowa ca ts'i mi'inacj jis papay lal, sejamay lal wa. Ca malala mvelecj yupj sin po'ó jepapan jis lal. Mpes ca jis mü'ü'nacj jis papay, sejamay 'ots'ipj. Nin ca la mijicj ncapj jacoñ jis lal. 13Pjü ma ca jisas nsem nun, nun ncapj coñcó mpes. Po ma nin nujola t'as. Nun poné napj mpes lovin, nun ca 'ücj mpatjaqué Dios lal.

14”Ca nucú gente pasal malala la mijicj Dios wo* mo'ó. Pasal malala Dios lal yupj ca nlüjüñ ne'aj. Nin mpes Dios wo pajal te jinwá ca mpalas Dios lal, yupj malala la tjjajay mpes. Nin mpes wa leñ ca nsem ne'aj. Nin tepyala na, más 'ücj Judea mo'o patja nts'equeneñ, joc' mo'o ca mal. (Niná mo'o welé na, nusin tjü'üsüs tsjan mpes napj nin velé niná.) 15Judío* pjaní jupj wo jay toñca ca nacj niná pyala na

Dios wo nt'a. Más 'ücj jupj leñ way ts'üequené. Ma ca wo mo'ó mim la ta'es jupj juts'a'á. ¹⁶Jupj sine lejeñ mo'o toñca ca nacj, niná pyala na Dios wo mo'ó. Más 'ücj jupj leñ way ts'üequené. Ma ca wo nt'a mim jas quip lo ta'es. ¹⁷Niná pyala na, pajal malala ca nsem nequem way jatja jis lal, nequem tsjictjacj jatatj jis lal 'ots'ipj. Pajal malala ca mpalas Judea mo'ó.

¹⁸”La moná Dios lal ma nin ca mpalas jive na. Más costa way ts'üequenequé jive na. ¹⁹Pajal malala ca la mijicj judiopan* jis lal. Más malala ca la mijicj püna la tjajay lal. Niná t'üic' la tjajay na, ma ca nin p'iyá la mijicj lovin. Judiopan pajal 'aplijila ca nsem. ²⁰Mpes nun jis Jepa Dios la tjiji ma ca ts'ac' pülücj nsem niná. Püs way malala se palá, pjü nca'liñ. Dios ma jos pjü nca'liñ. Jupj lis t'ya nepénowa, yupj jupj lal ca mpatjam. Yupj mpes ma tje'yaya ts'ac' pülücj ca malala mpalas.

²¹”Nin tepyala na Judea mo'ó, nepénowa ca mvelecj Cristo tjac' quinam. Ca mvelecj: ‘Tjunucú. Qui'á já'asa niná Jepa Püné Dios jas tjejyama qjuis capj la p'acj.’ Nin ca mvelecj ca nacj. ‘Tjunucú. No'ompe já'asa’, ca mvelecj ca nacj. Nin javelepj na nun jis lal, po ma toponé yupj javelepj. ²²La tsuwilpan nepénowa ca ncul. Nepénowa ca mvelecj yupj p'iyá Cristo. Nepénowa mvelecj ca yupj p'iyá javelepj Dios mpes. La tsuwil p'in yupj. Yupj ca quelel yus ntsawilicj pjü way. Ca quelel yus ntsawilicj wa Dios lis t'ya jis lal. Nin mpes p'a casá ca la mijicj yupj, gente p'in ma polel lajay jinwá. Jisas la p'a mponecj yupj t'üic' javelepj yupj, niná 'ücj lajay mpes. Dios lis t'ya ma ca mponecj yupj javelepj. ²³Mpes pasal 'in tjajama. Ma nin tepyala na p'in, nin tjevelé niná ca nin mpalas.

²⁴”Malala ca mpalas nosis nt'a. Niná t'üic' tepyala na, lots'ac' püste ca mpalas. Mümüy püste ca mpalas wa. ²⁵Pjulacj ca palá jis ntüncüs tsjun mpe. La p'a wa noypan tsjun po'ó ca jus nquits'is.

²⁶”Niná tepyala na, gente ca nucucj napj cuwis mol mo'ó. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Cuwis na, püné nsem napj pajal, pjü 'ücj la cüjay. Napj nt'a pajal majawaques ca Dios mpes. ²⁷Napj ca sin majam napj angelpañ* napj lal japon nt'a, pjü jis lal la cuwis. Napj lis t'ya yupj, ca napj lal mpatjam. Mpes angelpañ jun ta'á ca mal nosis nt'a, tsjun po'ó 'ots'ipj. Pjü nosis mpe jis lal ncul yupj. Pajal campa patja jis lal ncul wa yupj —nin tjevele Jesús.

²⁸—Nusin tjü'üsüs parábola* niná mpes. Nujola t'as ts'oway po'ó. Lo quelel cyojo na, pjwel 'u'u way jupj. Jis lo tecyojo na, nun solejé leñ way quelel jive. ²⁹Nin p'iyá, nun ca nucú malala ca mpalas nosis

casá, napj tjevelé jinwá. Nun niná tjunucú na, nun ca jus nlayé leñ way ncuwis napj. ³⁰Pjü niná napj tjevelé, pjü ca mpalas. Judiopan* newa mpatjam pjü tepyala na. ³¹Tsjun po'ó ca ncawajas, nosis ca ncawajas wa. Napj velé jin ma ncawajas ca la p'in. Pjü tjevelé pjü ca mpalas.

³²”Napj ma ca mvelé 'ona ca nin mpalas niná napj velé. Pjü ma salejepj tsjan jawas ca nsem. Ma wa salejepj angelpañ* tsjun po'ó. Ma wa selé napj. Napj ne Dios Jatjam. Mpapay p'in selé. ³³Nujola t'as ca nin mpalas napj tjevelé jin. 'In tjajamá. Ma solejé tsjan jawas nin ca mpalas.

³⁴”Napj nin p'iyá lejay yom campa jama jinwá. Mwalá way jupj vele jomezopan jilal tsjan la mijicj yupj, jupj leñ na. Vele wa jun vilicj toñca lal 'üsüs way 'in majamas wosis. T'üc' tjevele na, jama jupj. ³⁵⁻³⁶Más 'ücj yom jomezopan lovin 'üsüs lajay jupj tjevele jin. Yupj ma salejepj 'ona ncuwim. T'yaja na ncuwim ca nacj. Püste na ncuwim ca nacj. Castlyaj li piyú na ncuwim ca nacj. Quelel jyawca na ncuwim ca nacj. Leñ way ncuwim ca nacj. Mpes más 'ücj lovin la nucucj. Napj yom niná jinwá. Nun napj nomozopan jinwá. Ma solejé 'ona ncuwis. Mpes lovin 'in tjajamá. Más 'ücj lovin ca la ma nucú. ³⁷Niná nin velé nun mpes, nin velé wa pjü mpes. 'In tjajama. Más 'ücj lovin ca la ma nucú.

**Nepénowa yuwá p'in tjoweletsja 'onin la qjuijim cü'ü'nam
Jesús.**

(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

14 ¹Ts'ac' mat'e na judiopan* fiesta ca la mijicjsja. Fiesta niná “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey”* ló jupj. Pan levadura cjuwá jalá fiesta mpes. Sacerdote* noypan 'a jis tjimyula Moisés* popel sin 'yüsa lajay jis lal. Yuwá tjowelepj 'onin ne 'ücj ntji'liñ Jesús, la p'a wa ma jus cülayecj. Quelel tji'liñtsja jupj, la 'ünan. ²Tjowelepj: “Ma ntjiliquem ca jupj judiopan fiesta lajay na. Cupj niná la qjuijicj, yupj ts'i mi'inacj ca pajal. 'A jis mulus ca, la mpa'nacj ca cupj qjuilal,” nin tjowelepj yupj.

Quepj 'üsüs la tjiji Jesús mpes.

(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

³Jesús Betania nt'a tjemey wa. Ne'aj Simón wo wama tjá'asa la las. (Simón malala jostsja püná. Pjoloc' mójotsja jupj.) Ne'aj tjá'asa na, quepj tjac' Jesús nt'a 'üsüs lo jay jupj mpes. Botella pajal 'üsüs justa

teque'e jupj. Niná botella pe mpestsja, pe alabastro ló. Nardo* botella mo'o tóncatsja. Perfúmetsja jupj, pülücj jaylacj. Botella jay tji'yula, perfume Jesús jay pjucj po'o t'yu jupj. ⁴Nepénowa tjunuc quepj la tjiáj. Tjunuc na, ts'a tji'in. Yuwá tjewelepj:

—Malala la tji. Pjü way t'yu. Tjapjaja perfume. ⁵Yom año pjaní tsji' liji jaylactsja. Más 'ücj vender la qjujis, t'emel 'ücj así cü'ayas t'emel cjuwá mpes.

Pajal cus tjewelel quepan nin la tji mpes.

⁶Jesús ma nin p'iyá jólatsja yupj jinwá. Jupj tjevele:

—Po ma cus tjewel'é jupj. ¿Tsjan mpes nin welé jupj lal? Pasal 'üsüs la tji jupj napj mpes. ⁷Cjuwá jis lal ca mpatjaqué nun lovin. Nujisas na, nun polel jis capj p'o'sá. Napj ma ca mpü'üs nun jilal lovin. ⁸Niná polel líjitsja napj mpes, mpes nin la tji jupj. P'a jawas ca ma pats'. Nin mpes perfume t'yu jupj nay pjucj po'ó. 'Ücj la ntjiji yupj ca ntoquec napj mpes. ⁹Napj lal japon ca mal nosis jas tüpwes. Ne'aj ca mvelecj la p'a jis walap'a'á napj 'üsüs la tjejay gente mpes. Jun ta'á yupj jil nt'a, ca mvelecj wa quepj niná 'üsüs la tji napj mpes. Ma ca yo' mpa'is. T'üc' way —nin tjevele Jesús.

Judas tjevele 'ücj jis lal ca mim Jesús enemigopan la tjilil jupj.

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰Locopyaya Judas Iscariote tjemey sacerdote* noypan nt'a. Jesús discipulopan* dóceya sin pópatsja jupj. Tjevele 'ücj ca jis lal mim la tjilil Jesús. ¹¹Yupj 'ücj jisas tepyala. Tjewelepj t'emel ca ma'ayacj jupj nin liji na. Mpes Judas la nuactsja 'ona 'ücj jis lal la winin la tjilil Jesús.

Qjuis Jepa Jesús tjelyaja jupj discipulopan jilal, püts'í secj p'in.

(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹²Ts'ac' mwalá way tjejawca fiesta mpes. Niná fiesta lajay na, pan levadura cjuwá jalá. Fiesta niná “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey”* nin ló. Nin jawas oveja* tsjicj ja'ünan jis la las fiesta mpes. Jesús discipulopan* la tjü'üy jupj lal:

—¿Ca'aj jyas cupj ca nlaca 'ücj la mijicj ca nlajan fiesta mpes?

¹³Discipulopan* mát'eya sin tjejyama 'ücj la mijicj. Yupj jilal tjevele:

—Jerusalén nt'a nlawú. Ne'as tjalawú na, nun la müjüsüqué yomen jarro t'ya, 'üsú mo'o toñca. Cjüil lowa. ¹⁴Jupj jama nt'a wama mim. Ne'aj wo lal tjewel'é: ‘Yom qjuisin 'yüsa liji qjuisin tjejyama jipj nt'a. Jupj tjevele cupj ca lya mü'üyacj ca'aj já'asa jupj ca nlajas nt'a. Jupj quelel lyaja ne'aj

jupj discipulopan* jilal fiesta mpes, fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey”*
 ló.’ 15Mpes ne’aj wo ’esepj nun jis lal ca mim cuarto püné nt’a, wo casá
 toñca. Jupj nasa ’ücj la tjiji cuartas quinam. Pjü qjuisas ne’aj jatja cupj
 mpes. Ne’aj ca ’ücj la müj cupj nlajacj mpes —Jesús nin tjevele.

16Mpes discipulopan* mát’eya nenem tjil. Pjü Jesús tjevele jin
 tepyala. Mpes ’ücj la tjajay jis la las fiesta mpes.

17Püste tepyala na, Jesús tjemey cuarto niná nt’a jupj discipulopan*
 dóceya jilal. 18Ne’aj játjatsja, jalatsja. Jesús tjevele:

—Nun popa pjaní malala nyuca la mijis napj lal. Quina lyaja napj
 lal. Jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca yupj ma tjililiñ. T’üç’
 way nin ca ma palas —tjevele.

19Mpes yupj ’aplijila jis tepyala. Pjaní pjaní la tjü’üy:

—¿Ncu napj ca nin la cüjay?

20Jesús tjevele:

—Jupj napj discipulopan* dóceya popa pjaní. Jupj pan mo’o ts’yuca wa,
 lyaja wa napj mplato mpe, la p’a wa jinwá. Jupj ca jis lal ncuwim ma tjililiñ.

21Napj p’iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Pajal püna profetapan* tapac ca
 nin ma palas napj. Yupj tapac jin p’iyá ca nsem. Ma pats’ ca napj, yupj tapac
 jinwá. Mop’in pajal malala nin, jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca ma
 tjililiñ. Pasal malala ca mpalas jupj, jupj malala la niji mpes. Pajal malala ca
 mpalas jupj, mpes más ’ücj ca nactsja jupj lovin ma pü’ütsja —nin tjevele Jesús.

22Yupj jalatsja na, Jesús nt’ya pan pjaní. Tjevele Dios lal tjüwüi’i
 pan tje’yaya mpes. Nin la tjiji na vitvitj la tücüeme, jis tje’yaya jupj
 discipulopan*. Jis tje’yaya na, tjevele:

—No’oté, nlajá. Niná pansas napj mp’üy jinwá.

23Tjalá na, jupj nt’ya wa pocillo, uva ’üsú mo’o tónicatsja. Tjevele
 Dios lal tjüwüi’i uva ’üsú tje’yaya mpes. Pocillo jis tje’yaya jupj
 discipulopan*. Pjü vitvitj tjimyü’üñ. 24Jis tje’yaya na, tjevele:

—Niná uva ’üsú napj na’as jinwá. Ma pats’ ca napj nun mpes, la p’a
 pülücj mpes wa. Napj ca ’as ma palas. Mpapay tjevele t’üç’ ca perdonar
 lis mijis napj ntipü’í na. 25Napj lovin ma ca mü’üs uva ’üsú niswá
 quinam. P’a jawasa mpatjaquecj Dios jyü’ta nt’a. Nin jawas tjejyawca
 na, niswa ca mü’üs napj. T’üç’ way velé —tjevele jupj.

Jesús tjevele Pedro ca ntsüpünüs jupj se coñca Jesús.

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

26Yacjaya tjenejets’eñ Dios po’ó. Lovin nin lajaytsja fiesta mpes.
 Tjenejets’eñ na, tjil. Joc’ Olivos ló nt’a tjil. 27Jesús tjevele yupj jilal:

Jesús tjelyaja jupj discipulopan jilal, piüts'í secj p'in. (San Marcos 14.24)

—Nun pjü way ca nts'equenequé malala ne palá na. Nasapj mo'os. Püna profeta* tepyaca ca nin mpalas. Tepyaca: 'Napj ca mü'ünan oveja* jyama, mpes jupj oveja witjacj sin tjan ca mal.' 28Newa napj ca 'üsüs la mejay nun mpes. Napj ca niswa nin müjünsú la püt'üs. Niswa püt'üs na, ca mis Galilea nt'a. Napj mwalá way ca mis nun jis lal, cupj ca la müjüsüquecj ne'aj —nin tjevele Jesús yupj jis lal.

29Pedro tjevele:

—Pjü ca nts'equeneñ ca nacj. Napj lovin ma ca nin la mejay.

30Jesús tjevele:

—Yacjaya püste p'iyá jipj p'iyá ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la pjaní p'in la tipiya na, jipj la con ca mvelen ma nus nyuc.

³¹Pedro tjevele t'üc' way ma ca nin la mijis.

—Napj 'ücj wa ni pü'í jipj lal. Lovin ma ca mvelé ma jis nyuc —nin tjevele Pedro.

Nin p'iyá tjowelepj wa pjü discipulopan*.

Jesús tjevele Dios lal Getsemaní nt'a.

(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

³²Locopyaya yupj pje'á tjil. Sine lejeñ nt'a tjil, Getsemaní ló ne'aj. Jesús tjevele jupj discipulopan* jilal: “Mis mvelé Mpapay Dios lal. Nínawa majatjaqué velé na jupj lal.” ³³Jupj discipulopan cónt'eya jis lal tjemey ne'aj p'in. Pedro pjaní wa, Jacobo p'a wa, Juan p'a wa. Jesús pasal jólatsja, pasal 'aplijila tepyala. ³⁴Tjevele: “Nasa ni pü'í jin najas, pasal 'aplijila mpes. Quive la ntjunucú. Po ma müjünaqué, ma nyucun nsem nasapj.”

³⁵Jusapj tsjicj way p'in tjemey. Palá tipi'tje, tjevele Dios lal jupj jostsja ma ca malala la mijicj jupj. La tji'yüya ncu 'ücj ma ca nin mpalas. Tjevele: ³⁶“Mpapay, pjü polel lejay jipj. Najas jipj la mijin ne yupj ma malala la ma jicj. Newa najas ca jipj jyas jinwá nsem. Ma napj najas jinwá t'as”, nin tjevele Jesús jupj Popay lal.

³⁷T'üc' tjevele na, Jesús tjac' jupj discipulopan* nt'a. Yus tjinyuca tjijinañ yupj. Tjevele Pedro lal: “Simón, ¿ncu tjejyan? ¿Ncu ma polel nyucuntsja hora pjaní p'in? ³⁸Ma müjünaqué. La moná Dios lal ma ca malala la müjí, nun quelel malala lojí na. Napj selé nun quelel lojí napj najas jinwá. Mop'in pajal costa nun jis lal, nun niyom p'in”, tjevele jupj.

³⁹Niswa Jesús jusapj tjemey. Nin p'iyá nin tjevele Dios lal. ⁴⁰Jupj niswa tjac' jupj discipulopan* cont'e tapatja nt'a. Niswa yus tjinyuca tjijinañ yupj. Pajal ja sívetsja. Jis tsyülümú na jis tjemayca, mpes ma salejeptsja tsjan más 'ücj la veles jupj lal.

⁴¹Jesús tjemey niswá la veles Dios lal. Niswa tjac' na jupj discipulopan* nt'a, jis la tji'yüya: “¿Ncu potjaqué jünaqué custjay? Nasa t'üc' tjüjünaqué. Po quina ca mpalas napj tjevelé jinwá. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Najamica pjaní jis lal ncuwim napj ne'ennemigopan, ca ma tjililiñ. Malala lajay ca malala la ma jicj, yupj jisas jinwá. ⁴²iNusin tjüjünsú! Mas quinam la müjüsüquecj yupj. Nasa jac' quinam yom malala la niji. Jis lal jac' napj ne'ennemigopan”, nin tjevele Jesús.

Yupj ntji'liñ Jesús.

(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴³Jilal véletsja na, Judas ne'aj tjac'. Jupj Jesús apostolpan* dóceya popa watsja. Püs way se cóncatsja Jesús. Pülücj tjiquil jupj lal quinam.

Polomay jatatsja, yo pjwel jatatj watsja mo'o la süp Jesús. Sacerdote* noypan sin tjajam jis la tjilil Jesús. Moisés* popel sin 'yüsa lajay sin tjajam wa. Co'müypan* sin tjajam wa. ⁴⁴Judas jis lal tjac' la tjilil Jesús. Jupj nasa tjevélsetsja ca sin 'yüsa la mijis cana Jesús. Tjevele: "Pjaní lal ca la nlanan napj. Niná Jesús. Ntjüüliqué jupj. Tjamanú jupj. 'Üsüs tjajama ne ma mim." ⁴⁵Mpes ne'aj tjemey Judas, Jesús nt'a p'in. Ne'as tjemey, 'üsüs tjevele jupj lal, quelel la tjiji jinwá. Tjevele:

—Nejepa.

⁴⁶Niyom la p'a ntji'liñ Jesús, jis la man jupj jepapan nt'a.

⁴⁷Jesús discípulo* pjaní ne'aj p'in tóncatsja. Jupj polomay syults'a. Jay tjejoyo'o yom pjaní. Jupj pjots' taná tjejoyo'o jupj. Yom niná mozo waytsja sacerdote* más püné mpes. ⁴⁸Jesús tjevele pülücj tjiquil jis lal:

—¿Tsjan mpes polomay t'o, yo pjwel t'o wa la tjilil napj? Niná lojí pwequepj la tjilil. ⁴⁹Pjü jyawca tjo'os napj nun jilal Dios wo* nt'a. Ne'aj sin tji'yüsa la tjejay. Nun lovin ma ntjutjililiqué ne'aj. Niná tepyala ca t'üc' mpalas Dios Popel vele jin.

⁵⁰Nin tjevele na, Jesús discipulopan* pjü way ts'equeneñ. Jesús ne'aj toñca tjil.

⁵¹Tjamacjas Jesús cjüil tjemeytsja. Jupj sa capyatsja jas quip pjyapja mpes la p'in. Yupj ntji'liñ wa jupj. ⁵²Jupj jas quip ntji'liñtsja p'in. Mpes ts'üequené jupj, jas pjütpjüt' way tjemey.

Yupj tjaman Jesús judío noypan nt'a.

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24)

⁵³Yupj tjaman Jesús sacerdote* más püné nt'a. Sacerdote noypan pjü way 'a jis tjimyula ne'aj. Co'müypan* ne'aj tjatja wa, Moisés* popel sin 'yüsa lajay ne'aj tjatja wa. ⁵⁴Pedro Jesús cjüil tjemey campapé. Ne'as tjemey wa jupj sacerdote más püné wo nt'a. Tjüwücj mo'o wama tjemey jupj. 'Etlele militarpan nepénowa jilal. 'Awa süüsetsja.

⁵⁵Ne'aj jatja watsja sacerdote* noypan. Ne'aj jatja watsja judiopan* jis jepapan. Yupj 'a mulú jajütütsja judiopan. Yupj pjü la tjü'üy tjunuc pjacj malala mveles Jesús po'ó. Po quelel javeleptsja 'ücj cus la tül jupj. Quelel ja'ünantsja jupj. Newa pjü tjunuc Jesús malala la tjiji tulucj. ⁵⁶Pülücj tjiquil la tsuwil Jesús po'ó. Tjowelepj Jesús malala la tjiji. Newa nin ma nin p'iyá tjowelepj. Mpes jepapan ma polel cus tül Jesús yupj tjowelepj mpes. Pjaní p'in t'ya tjevele mpes, ma polel cus tül jupj. ⁵⁷Locopyaya la p'a tjiquil yupj jis walap'a'a la tsuwil Jesús po'ó. Tjowelepj:

58—Cupj tjepjya'aquecj Jesús malala tjevele. Tjevele: 'Gente p'in jas tjüjünsüpj Dios wo*. Napj ca jas mojoy. Ts'ac' cont'e na, napj t'üc' ca jas müjünsú niswá. Gente tulucj ca jas müjünsücj' —nin tjowelepj.

59Newa nin ma nin p'iyá tjowelepj ninana tjowelepj.

60Niná tjowelepj na, sacerdote* más püné tüwütüwú toñca. La tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu ma ca qjuis lal mvelen ncu t'üc' way nin tjevelen? Yupj javelepj malala tjevelen jipj.

61Jesús ma wola tjevele. Lyájasa tóñcatsja. Sacerdote* más püné la tji'yüya niswá:

—¿Ncu jipj niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj? ¿Ncu Dios Jatjam jipj? Dios pasal 'üsüs way jupj.

62Jesús wola tjevele:

—Nin napj. Nun ca nucu napj t'üc' way velé. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. P'a jyawca na ca nus nucu napj ca mo'os Dios li'inyampe. Ne'aj ca mo'os, ncupj 'a mulú ca müjütücj. Dios pajal jas tjiyocj pjü jilal. Nun ca nucu napj ncuwis nosis nt'a mol mpes —nin tjevele Jesús.

63Jupj nin tjevele na, sacerdote* más püné la tücüeme jupj jas quip. Judiopan* nin lajay p'a wa malala vele na Dios po'ó. Tjevele:

—iMa qjuisas la p'a mvelecj Jesús malala nyuca la tjiji! iNasa t'üc'!
64Nun t'apja'aquej pajal malala tjevele Jesús. ¿Ncu pajal malala la tjiji Jesús?

Pjü way tjowelepj malala la tjiji. Tjowelepj más 'ücj mü'ü'nacj jupj.

65Nin tjowelepj na, nepénowa cus tuputs' Jesús wola po'ó. Pülül mpes tsupapj Jesús jun. Yupj jis mas sa lototsja, jüp'üy po'o tül jupj. Tjowelepj:

—Qjuis wala mvelen, ¿p'acj wyala po'ó tyüla? iDios ca jin mü'üsüs la mijis!

Malala tjowelepj, mpes la tjüpjüts'ün jupj lal. Sacerdote* militarpan Jesús lal tjil, mo'o la süp.

Pedro tjevele ma cus teczyóñcatsja Jesús.

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-29)

66Pedro já'asatsja custjay wosis t'asiyú tjüwücj mo'ó. Ne'aj tjá'asa na, tsjücjüim ne'aj tjac' wa. Sacerdote* más püné jomózotsja jupj.

67Pedro 'awa süüsetsja custjay. Tsjücjüim niná jus tjinyuca jupj, püs way jus tjinyúcatsja. Tjevele:

—Jipj cus tecyoñtsja wa Jesús, Jesús Nazaret mpe 'esepej.

⁶⁸Pedro tsyüpünú.

—Nin tulucj —tjevele—. Ma nin 'yüsa tsjan mpes nin velen jipj.

Tjemey tjüwücj jun vilicj nt'a. Castlyaj cocoy la tipiwa quinam.

⁶⁹Ne'aj toñca na, tsjücjüim jus tjinyuca ne'aj. Tjevele yupj jilal ne'aj:

—Niná Jesús discipulopan* popa.

⁷⁰Pedro niswa tsyüpünú.

Yacjaya ne'aj p'in lejeñ tjowepej:

—T'üç' way jipj jupj discipulopan* popa. Galilea mpe 'esepej wa jipj.

⁷¹Pedro tjevele:

—Dios 'ücj ca ncapij ntülüs napj li tsuwil. Yom niná ma si nuc. T'üç' way velé napj.

⁷²Nin tjevele na castlyaj cocoy la tipiwa niswá, lama quinam. Mpes Pedro jola tepyala Jesús tjevelá: “Jipj p'iyá ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la pjaní p'in la tipiwa na, la con ca mvelen ma nus nyuc.” Mpes Pedro pasal la tipiwa, pajal 'aplijílsja jupj.

Tjaman Jesús Pilato nt'a.

(Mateo 27.1-2, 11-31; Lucas 23.1-5, 13-25; Juan 18.28-19.16)

15 ¹Yaya pajal püstapj pjü way judiopan* jis jepapan 'a jis tjimyula, yupj nepenowá sacerdote* noypan, nepénowa co'müypan*, nepénowa Moisés* popel sin 'yüsa lajay, nepénowa p'a wa jepapan judiopan sin popé. Tjüjütütj tsjan ca la mijicj Jesús lal. Jupj mos tsupapj. Tjaman jupj Pilato nt'a. Pilato jepa püné auxiliar waytsja jupj. Románotsja* jupj, judío tulucj. ²Pilato la tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu judiopan* jis jepa püné jipj?

Jesús wola tjevele:

—Nin napj.

³Sacerdote* noypan tjat' tjowepej Jesús po'ó jepa romano* wolap'a'á. Tjowepej la pülücj malala la tjiji jupj. ⁴Mpes Pilato la tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu ma quelel qjuis wala velen ncu t'üç' malala la tjejay, yupj javelepj jinwá? Javelepj jipj la pülücj malala la tjejay.

⁵Jesús newa ma lal tjevele jupj. Pilato pasal nin jólatsja tsjan mpes Jesús ma tjevele.

⁶Pilato janmacj jas tjejyama yom pjaní cawilta mpe fiesta niná tepyala na. Judiopan* janmacj la t'apj pjacj pje'á nyacas cawilta mpe. ⁷Cawilta mo'o já'asatsja yom malala la tjjjá, Barrabás lotsja jupj. Jupj jepa püné lal la tapalan sin popa watsja. La tapalan na, jis tjü'ünan

la p'a. Nin mpes jájtjatsja quinam cawilta mo'ó. ⁸Judiopan Pilato wo nt'a 'a jis tjimyula, tjil quinam Pilato nt'a, tjowelepj:

—Janmacj se jam yom pjaní cawilta mpe fiesta tepyala na. Qjuisas nin lejay quinam.

⁹Pilato jis la tji'yüya:

—¿Ncu jisas se jam judiopan* jis jepa?

¹⁰Pilato seletsja sacerdote* noypan tjejyamañtsja Jesús lal. Seletsja nin mpes tucuman jupj. Jisastsja Pilato ca cus ntülüs. ¹¹Sacerdote noypan nasa tjowelepj 'a jis tjimyula jis lal. Tjowelepj pajal malala Jesús. Más 'ücj la mon ca jas majamas Barrabás, tjowelepj. Mpes nin la tjomon.

¹²Pilato tjevele:

—¿Tsjan jyas napj lejay yom niná lal? Nun welé jupj p'iyá judiopan* jis jepa püné.

¹³Yümücj tjowelepj:

—iCruz* po'o tjevyala, mpa'is jupj!

¹⁴Pilato jis la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes? Ma malala la tjiji.

Más yümücj tjowelepj:

—iCruz* po'o tjevyala, mpa'is jupj!

¹⁵Pilato jostsja yupj ma ca ts'i mi'inacj. Mpes jas tjejyama Barrabás cawilta mpe. Tjijyü'ta jupj militarpan jilal mo'o nsüpücj Jesús. Tjijyü'ta cruz* po'o mvalacj, la 'ünan.

Yupj cruz po'o tjovalapj Jesús, tepe'e jupj.

(Mateo 27.32-56; Lucas 23.26-49; Juan 19.17-30)

¹⁶Niná tjijyü'ta na, militarpan tjaman Jesús Pilato wo nt'a. Wama tjil. Pilato wo Pretorio lotsja. Pünetsja pajal. Tjowelepj jis la cuwis wa la p'a wa militarpan Pilato wo nt'a tsji' la tjajaytsja. ¹⁷Jas tjüwü'ün Jesús militar jas quip je mpes. Nin la tjajay la pjüts'ün jupj mpes. Pülül je jepa jas quip jin jústatsja. Yo pjwel jam jus tjulujupj jay pjucj po'o la 'onsos. Jesús jay tjo'onsopj, corona* jay tjá'asatsja jinwá. ¹⁸Tjowelepj:

—iQjuisas 'ücj jyas mpü'üm! ¡Jipj jepa püné judiopan* jilal!

Pajal la tjüpjüts'ün jupj mpes.

¹⁹La pülücj Jesús jay süptsja tjacaj mpes. La pülücj cus tuputs' Jesús wola po'ó. Yupj jis tic' mpes tjijyünsünüñ. Nin lajay jepapan jilal, mop'in ma topon jépatjsja jupj. ²⁰T'üc' la tjüpjüts'ün na, jas tjü'ipj pülül je. Jas tücüipap jupj jas quip mpes. Pje'á tjaman jupj la valas jupj cruz* po'ó.

21 Jümücj nt'a jiltsja na, yom pjaní ntji'liñ yupj. Jupj nasa way jactsja Jerusalén nt'a jupj tüpü'ü mpe. Jis wa pjaní pjaní lejeñ mpe tjac' jupj. Simón lotsja jupj. Cirene mpe 'eseptsja. Jupj ne Alejandro popay, Rufo popay wa jupj. Militarpan tjüütütj Simón ntjamas cruzus*.

22 Nin la tjajay na, tjaman Jesús Gólgota nt'a. “Gólgota” mpes 'üej la veles “Jay Pjucj Cjüele” cupj qjuis tin. 23 Uva 'üsú tja'ayapj Jesús lo müs. Uva 'üsü mirra* la süpjütsja, pajal nepé vyaja lo ts'uc. Jesús jus nleya leméliyu la süpjütsja, ne ma tjümü'ü. 24 Cruz* po'o tjovalapj jupj. Militarpan jisastsja Jesús jas quip. Mpes tjepjelañ tjunuc pjacj nta'es jupj jas quip.

25 Las nueve na, püstapj, cruz* po'o tjovalapj jupj. 26 Nasa tapac tsjan mpes cus tüñ Jesús. Tapac:

NINÁ JEPa JUDIOPAN JILAL.

27 Yupj tjovalapj wa pequepan mát'eya p'a wa cruzus* po'ó. Pjaní way tjovalapj Jesús li'inyampe. La p'a wa tjovalapj Jesús nancupwepe. 28 Dios Popel tjevele niná ca nin mpalas. Tjevele: “Yupj yólatsja jupj malálatsja, malala lajay jinwá”. Nin tepyala quinam. 29 Judiopan* nepénowa cruz toñca jin tjil. Malala tjowelepj Jesús po'ó. Yupj sey pjucj la süpjütsja jupj mpes. Ma topon 'üsüstsja jupj. Jupj lal tjowelepj:

—Jipj tjevelen ca jas mojoyen Dios wo*. Ts'ac' cont'e na ca jas müjünsün niswá, nin tjevelen. 30 Mpes, ipalá was cruz* mpe! iCyapj tjep'ya'sa jipj p'iyá!

31 Sacerdote* noypan yuwá tjowelepj. La tjüppjüts'ün wa Jesús po'ó. Nin p'iyá la tjajay wa Moisés* popel sin 'yüsa lajay. Tjowelepj:

—Jis capj tjep'ya'sa la p'a wa. Ma polel cus la p'acj jupj p'iyá. 32 Jupj vele jupj p'iyá niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Jupj vele Jepa jupj israelpan* jilal. Qjuisas palá ncuwim cruz* mpe, ca nucucj ncupj. Jupj nin la qjuijis, cupj cüponecj catsja jupj mpes —nin tjowelepj.

Pequepan cruz* po'o lejeñtsja pasal malala tjowelepj wa Jesús lal.

33 Lots'ac' culupwen nt'a tjá'asa na, püste tepyala pjü nosis nt'a. Hora cont'e mpes püstetsja. 34 Las tres na Jesús yümücj tjevele:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (Cupj qjuis tin mpes velecj: “Napj Ndios, napj Ndios, ¿tsjan mpes 'os tjay jipj?”)

35 La p'a wa ne'aj p'in tjelejeñtsja. Tjepjyacañ na jupj tjevelá, ma sin tjil'yüsa jupj tjevelá. Nepénowa yupj sin popa tjowelepj:

—Tjapja'aqué. Jupj jos Elías* ncuwim cus la p'acj jupj.

36 Yom pjaní ts'üequené, esponja* teque'e. Mo'o ts'yuca uva 'üsú 'ona mpes. Esponja yo jay tsyu'pa, viyá tecyacaná Jesús lo müs. Tjevele:

*Pülül p'omp'om jálatsja Dios wo mo'ó. Nayapé
palavin la tücieme. (San Marcos 15.38)*

—Ücj quinam. Ma ca p'a la müjí. Ca nucucj ncu Elías* jac' palá nt'anques jupj cruz* mpe.

³⁷Jesús yümücj tjevele, tepe'e jupj. ³⁸Pülül p'omp'om jálatsja Dios wo* mo'ó, pülül niná wo t'em pjaní jinwatsja. Jesús tepe'e na, nayapé palavin la tücieme. Jas tüpwes la tücieme jupj. ³⁹Jepa militar tóncatsja Jesús wolap'a'á. Jupj tjpajaca wa Jesús yümücj tjevele na. Tjinyuca 'oyn nyuca tepe'e jupj. Mpes tjevele:

—T'üç' way yom niná Dios Jatjam waytsja.

⁴⁰Nequem nepénowa campa way 'in lejeñtsja, tjunuc tepyalá. Pjaní wa María lotsja, Magdalá mpe 'eseptsja. P'a wa María ló watsja. Jupj

Jacobo jamaytsja, José jamay watsja. Jacobo niná “Jacobó pjaypja” tjowelepj yupj. Quepj p'a wa ne'aj Salomé lotsja. ⁴¹Nequem nenem cus tocoñtsja Jesús Galilea po'o tjuwine na. Yupj tjojon jupj mpes, 'ücj la tjajay wa jupj tüpü'ü nt'a. Nequem la p'a wa pülücj lejeñtsja wa ne'aj. Nasa tjiquil wa Jesús lal Jerusalén nt'a.

Pe jul mo'ó, neven nt'a, tüpüntüp Jesús.

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁴²Nin jawas pjü 'ücj la tjajay ya mpes, ya ma ca tsji' la mijicj. Sábado* nsem yayá. T'awaná tepyala quinam, ⁴³mpes José tjac' quinam. Arimatea mpe 'eseptsja jupj. Jupj judiopan* jis jepapan popa watsja. Püné waytsja yupj jis lal. Jostsja wa Dios leñ way müjü'tüs ca nosis nt'a. Ma lecj tjejatsja Pilato lal. Mpes tjemey Pilato nt'a, la tjemyoná Jesús jüp'üy la toc. ⁴⁴Pilato ma seletsja pasal leñ way tepe'e Jesús. Mpes tjijyü'ta la cuwis jepa militar. La tji'yüya ncu nasa tepe'e jupj. ⁴⁵Jepa militar tjevele nasa tepe'e. Mpes Pilato tjevele José 'ücj la ta'es Jesús jüp'üy.

⁴⁶Mpes José pülül pje jaylacj la tjiji. Palá t'e'enca Jesús jüp'üy, jas tjivyü'ünú. Tipyünta Jesús jüp'üy pe jul mo'ó, neven nt'a, tepe'e 'ücj la püntüs nt'a. Püna p'in tjijyü'ta la toc jomwen jul, tepe'e tulucj p'in. Nin lajaytsja judiopan*. Jesús jüp'üy ne'aj tipyünta na, pe pones jas tentené, jun t'yo'na jomwen jul. ⁴⁷Nequem mát'eya tjunuc ca'aj tipyünta Jesús jüp'üy. Pjaní wa María, Magdalá mpe 'esepj. La p'a wa María ló watsja, José jamay.

Jesús jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá.

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

16 ¹Sábado* tecyawaja na, nequem cónt'eya pjü 'ücj la tjajay. Lo pajal 'üsüs way cjumsu jaylacj la tjajay. Quelel sa cjolołtsja Jesús jüp'üy 'üsüs la cjumsus. Pjaní wa María, Magdalá mpe 'eseptsja. La p'a wa María ló watsja, jupj Jacobo jamay. La p'a wa Salomé ló waytsja. ²Domingo na tjil Jesús jüp'üy pü'ütsja nt'a. Pajal püstaptsja, tjejyawca na p'in tjil. ³Yuwá jis la tjü'üy: “Jomwen jul nt'a, çpjacj ca jas ntenenes pe pones, 'ücj wama leque?”

⁴Ne'as tjil na, tjunuc jun vilicj jun cjol quinam. Pe pajal pünetsja nasa t'üc' jas tentené tepyala. ⁵Pe jul wama tjil na, jus tjunuc tjamacjas. Jupj jas quip pje waytsja, cámpatsja. Tjá'asa yupj li'inyampe. Pasal lacj jeyaptsja yupj. ⁶Tjamacjas tjevele:

—Po ma locj tjejá. Napj selé nun lo palá Jesús jüp'üy, jupj ne Nazaret mpe 'eseptsja. Nasa tjovalapj jupj cruz* po'ó, tepe'e. ¡Jas tjiyyünsa, nyucunú tepyala niswá! Jupj leñ qui'á. Tjunucú jupj tüpü'ü nt'a. Leñ. ⁷Lowa Pedro nt'a, jupj discipulopan* la p'a wa nt'a wa. Jilal mvelé: 'Jesús mwalá way jama nun jilal Galilea nt'a. Ne'aj ca jus nucú. Niná nun jilal tjevele jupj nawaja'a.'

⁸Mpes nequem nenem leñ way tjil pe jul mpe. Pasa ticyücyüñ, lacj tjeyaptsja mpes. Tjil na, ma tjowelepj la p'a jilal lacj tjeyaptsja mpes.

Jesús lay tepyala María lal.

(Juan 20.11-18)

⁹Domingo na Jesús jas tjiyyünsa, tüpü'ü niswá. Mwalá way lay tepyala María Magdalena lal. Püna lapanenpan siéteya tapatja jupj jos mo'ó. Jesús pje'á lis ts'iya yupj, mpes tji'yü'sa jupj. Nin tepyala püná. ¹⁰Quina María tjemey Jesús discipulopan* nt'a. Yupj 'aplijila way tjátjatsja, la tupuyuptsja. María tjevele yupj jilal Jesús lay tepyala jupj nt'a. ¹¹Tjevele Jesús nyucunú niswá, nasa jus tjinyuca, tjevele. Yupj ma topon.

Jesús discipulopan mát'eya jilal lay tepyala.

(Lucas 24.13-35)

¹²Yacjaya Jesús discipulopan* mát'eya jilal lay tepyala wa. Yupj tjelyawuñtsja jis wa pjaní pjaní lejeñ nt'a. P'a casá jústatsja jupj, yupj jus tjunuc na. ¹³Discipulopan nenem tjil la p'a discipulopan nt'a. Tjowelepj yupj jilal Jesús lay jis tepyala. Ma wa topon yupj tjowelepj.

**Jesús tjevele jupj discipulopan jilal yupj ca mal pjü nosis nt'a
jupj mpes.**

(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴Yacjaya Jesús lay jis tepyala jupj apostolpan* once jilal. Yupj 'a mulú jalatsja jupj lay jis tepyala na. La p'a wa nasa tjowelepj yupj jilal yupj jus tjunuc Jesús. Nasa jas tjiyyünsa, nyucunú niswá, tjowelepj. Nawa ma topon. Mpes Jesús yupj jilal tjevele malálatsja ma nin topon yupj tjowelepj. Tjevele malálatsja ma wa quelel japontsja. ¹⁵Tjevele yupj jilal: “Lowa nun pjü nosis casá. Tjowelé pjü jis walap'a'á Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. ¹⁶Pülücj ca mponecj napj lal nun welé mpes. Napj lal japon ca bautizar* jis mpalas. Nin lajay 'üsüs ca mpatjam Dios lal. Ma japon, Dios ca jis capj ntülüs malala lajay

mpes. ¹⁷Napj lal japon ca 'üsüs la mijicj, gente p'in ma polel lajay jinwá. Mpes la p'a ca jus nlayecj Dios jis capj cyoñca. Ca 'ücj pje'á la nts'iyacj lapanenpan. Nin ca 'ücj la mijicj napj nlá ca mvelecj mpes. Ca polel mvelecj la p'a jis tin, yupj p'iyá ma sin 'yüsa la veles. ¹⁸Ca polel nt'anquecj lotsjim. Veneno myü'üñ na, ma nca'liñ ca. Yupj po la mo'ot'ecj ca malala jisas sey pjucj, ca jis mü'ü'süs yupj. Niná pjü lajay mpes la p'a ca jus nlayecj Dios jis capj cyoñca.”

Dios tjemyana Jesús jupj pü'ü nt'a.

(Lucas 24.50-53)

¹⁹Qjuis Jepa Jesús t'üc' jilal tjevele na, Dios jas tjemyana jupj tsjun po'ó. 'Etjele jupj Dios li'inyampe. ²⁰Jupj discipulopan* tjil jun ta'á, la p'a jis walap'a'a tjowelepj Jesús 'üsüs la tjiji. Qjuis Jepa Jesús jis capj tjep'ya'sa. Mpes 'üsüs la tjajay, gente p'in ma polel lajay jinwá. Mpes la p'a jus nlay t'üc' way tjowelepj yupj Dios tjevelá.